

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut
Suonenjoki, Rautalampi, Tervo, Vesanto, Pielavesi, Keitele

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA
VUOSILLE 2015-2019

Päivitys vuodelle 2018

SISÄLLYS

1. YLEISTÄ	4
1.1. Valtakunnalliset valvontaohjelmat	4
2. VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN	5
2.1. Valvontakohteet	5
2.2. Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys	6
2.3. Ohjelmakauden 2015- 2019 valtakunnalliset tavoitteet ja teemat	7
2.4. Tarkastussuunnitelmat ja tarkastusten sisältö	8
2.4.1. Elintarvikevalvonta	8
2.4.2. Terveysturvallisuus	9
2.4.3. Tupakkavalvonta	10
2.4.4. Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta	11
2.5. Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma	11
2.5.1. Elintarvikevalvonnan näytteet	11
2.5.2. <i>Terveysturvallisuuslain</i> mukaisista valvontakohteista otettavat näytteet ja niistä tehtävät analyysit	12
2.5.3. Muut kohteet	13
2.5.4. Valtakunnalliset näytteenotto- ja valvontaohjelmat	13
2.5.5. Laboratoriot	13
2.6. Hallinnolliset pakkokeinot ja rangaistusseuraamukset	14
2.6.1. Elintarvikevalvonta	14
2.6.2. Terveysturvallisuuslain mukainen valvonta	14
2.6.3. Tupakkavalvonta	15
2.6.4. Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta	16
3. VARAUTUMINEN	17
3.1. Elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet	17
3.1.1. Ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen	17
4. VIESTINTÄ	19
4.1. Asiakaspalvelu	19
4.2. Tiedotus	19
5. HENKILÖSTÖ JA VALVONNAN VOIMAVARAT	21
7. VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT	25
8. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA JA RAPORTOINTI	26
9. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOSUUNNITELMA	27
9.1. Suunnitelman tarkoitus ja lainsäädännöllinen tausta	27
9.2. Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät	27
10. KUNNAN ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON ORGANISAATIO	29
10.1. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus kunnissa	29
10.2. Viranhaltijoiden pätevyys	30
10.2.1. Muu henkilökunta	30
10.3. Hallintomenettelyn tuntemus	30
10.4. Koulutussuunnitelma	31
10.5. Voimavarat	31
11. TIETOJÄRJESTELMÄT	33
12. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ	37
13. MAKSUT	38
14. VALVONNAN TOIMEENPANO	39
14.1. Eläinten terveyden valvonta ja eläintautivalmius	39
14.1.2. Eläintautiepäilyt ja -tapaukset	39
14.1.3. Terveysturvallisuusohjelmat	40
14.1.4. Vesiviljelylaitosten terveysturvallisuus	40
14.1.5. Muu tautiseuranta	40
14.1.6. Eläimistä saatavat sivutuotteet	40
14.2. Eläinten tuonti ja vienti	41
14.3. Eläinten hyvinvoinnin valvonta	41
14.4. Tukivalvonta	43
15. ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUJEN TOIMEENPANO	44
15.1. Peruseläinlääkäripalvelut	44
15.2. Tuotantoeläinten terveydenhuolto	45
15.3. Kiireellinen eläinlääkäripalvelu	45

15.4 Toimitilat.....	46
15.5 Laboratoriopalvelut.....	46
16. OHJAUS, LAATU SEURANTA JA RAPORTOINTI.....	47
16.1 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta.....	47
16.2 Valitusten käsittely.....	47
16.3 Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta.....	47
16.4 Toiminnan kehittäminen.....	47
16.5 Seuranta ja raportointi.....	48

LIITTEET

Liite 1	Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvontaa ohjaavat painopistealueet
Liite 2	Elintarvikevalvonnan kohdekohtainen riskiluokittelu/ tarkastussuunnitelma
Liite 3	<i>Terveystensuojelulain</i> mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2018 ja niiden sisältö
Liite 4	<i>Tupakkalain</i> mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2018
Liite 5	Elintarvikevalvonnan kohdekohtainen näytteenottosuunnitelma vuodelle 2018
Liite 6	Vapaaehtoisiin terveydenhuolto-ohjelmiin (NASEVA / SIKAVA) kuuluvat kotieläintilat 2018
Liite 7	Tautivastustusohjelma 2018
Liite 8	Itellan ohje: Laboratorionäytteiden lähettäminen
Liite 9	Matkahuollon pakkausohjeet
Liite 10	Kuntien resurssitarpeen kartoitus 2018
Liite 11	Eläinlääkärien koulutussuunnitelma

1. YLEISTÄ

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaan kunnallisten valvontaviranomaisen suorittaman valvonnan yhdenmukaistamiseksi kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskevat valvontasuunnitelmat. Valvontasuunnitelmista on säädetty *elintarvikelain (23/2006)* 48 §:ssä, *terveydensuojelulain (763/1994)* 6 §:ssä, *kuluttajaturvallisuuslain (920/2011)* 22 §:ssä ja *tupakkalain (693/1976)* 14 a §:ssä. Edellä mainittuihin lainkohtiin perustuvat suunnitelmat muodostavat ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman.

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on tarkastettava vuosittain. Tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelman sisällöstä, valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista annetaan kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa 665/2006. Lisäksi suunnitelmassa on huomioitava keskusviranomaisten laatimat toimialakohtaiset valtakunnalliset valvontaohjelmat.

Tämän suunnitelman yleinen osa sisältää Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden *elintarvikelain*, *terveydensuojelulain*, *kuluttajaturvallisuuslain* ja *tupakkalain* mukaiset valvontasuunnitelmat sekä eläinlääkintähuoltosuunnitelman vuosille 2015-2019. Suunnitelman liiteosa sisältää kohdekohtaisen suunnitelman kullekin ohjelmakauden toimintavuodelle erikseen. Suunnitelman yleinen osa hyväksytetään ympäristöterveyslautakunnassa koko ohjelmakaudelle (2015-2019). Se tarkastetaan ja päivitetään tarvittaessa sekä vähintään kolmen vuoden välein, jolloin tehdyt muutokset hyväksytetään ympäristöterveyslautakunnassa. Mikäli muutoksia ei tehdä, viedään suunnitelma ympäristöterveyslautakunnalle ainoastaan tiedoksi. Liiteosa päivitetään vuosittain ja hyväksytetään muutokset ympäristöterveyslautakunnassa.

1.1. Valtakunnalliset valvontaohjelmat

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista on säädetty *valtioneuvoston asetuksessa 664/2006*, jonka mukaan keskusviranomaisten tulee laatia ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä edellytetyn valvonnan kattava yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma. Yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa keskusviranomaisen on määritellyt yhteiset periaatteet tarkastuksen sisällölle, valvontakohteiden riskinarvioinnille, tarkastustiheydelle, tarkastuksiin käytettävälle ajalle, näytteenoton ja valvontaprojektien ohjaukselle, kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnille sekä ohjeistanut valvontasuunnitelman toteutumisen raportoinnin.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Turvatekniikan keskus Tukes, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ovat laatineet vuosille 2015-2019 ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan kunnan tulee toimittaa hyväksymänsä valvontasuunnitelma AVI:oon suunnitelmakautta edeltävän kalenterivuoden loppuun mennessä sekä lähettää monijäsenisen toimielimen hyväksymä selvitys ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisesta AVI:oon vuosittain, suunnitelmavuoden jälkeisen maaliskuun loppuun mennessä.

2. VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN

2.1. Valvontakohteet

Elintarvikevalvontakohteita ovat

- o hyväksytyt elintarvikehuoneistot
- o ilmoituksenvaraiset elintarvikehuoneistot
- o alkutuotantopaikat
- o elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita valmistavat ja markkinoivat toimijat.

Terveydensuojelulain mukaisia säännöllisen valvonnan kohteita ovat *terveydensuojelulain* 13 §:n mukaiset ilmoitusvelvolliset kohteet ja *terveydensuojelulain* 18 § mukaisen hyväksynnän tarvitsevat talousvettä toimittavat laitokset.

Säännöllisen valvonnan lisäksi asumisterveyteen liittyvien selvitysten tekeminen on merkittävä osa terveydensuojelulain mukaista valvontatyötä. Asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja näytteentotot eivät ole suunnitelmallista valvontaa.

Tupakkalain mukaista säännöllistä valvontaa suoritetaan:

- ravintoloissa tai muissa ravitsemisliikkeissä, joissa on erillinen tupakointitila.
- tupakkatuotteiden tai tupakointivälineiden myyntipaikoissa; myyntilupaehtojen täyttyminen ja tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito kiellon noudattaminen.

Muita *tupakkalain* mukaisia kohteita valvotaan tarpeen mukaan ilmoitusten perusteella. Muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisällyttämättömät yllättävät valvontatapaukset, kuten esim. tupakan myynti alaikäiselle tai tupakan mainontaan tai tupakointikieltojen rikkomiseen liittyvät valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet.

Tupakkalain (549/2016) mukaan asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin.

Lääkelain mukaisesti kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan lisäksi ympäristöterveydenhuollon henkilöstön tehtäviin kuuluu muuta kunnan tehtävänä olevaa valvontaa, joka ei vaadi säännöllisyyttä. Näitä ovat esimerkiksi asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mitaukset, epidemiaselvitykset sekä asiakkaiden valitukset ja ilmoitukset. Lisäksi henkilöresursseja tarvitaan toimimiseen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvonantajana ja ohjaajana, toiminnan kehittämiseen, eläinsuojeluvalvontaan sekä eläintautiselvityksiin. Myös valvonnan suunnittelu ja raportointi vaativat resursseja. Edellisten lisäksi kaavailtu maakuntahallintouudistus vaatii myös tulevana vuosina henkilöstöressurssien kohdentamista tarpeen mukaan valmistelu- ja toimeenpanotehtäviin. Vaadittavia resursseja ei voida ennakoida.

2.2. Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen elintarvikevalvonnan valvontakohteiden riskinarviointi tehdään elintarviketurvallisuusvirasto Eviran ohjeen 10503/2 Elintarvikehuoneiston riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittely, mukaisesti. Uudet valtakunnalliset riskiluokitukset sekä ohjeelliset elintarvikelainsäädännön mukaiset tarkastustiheysuositukset ilmoitetuissa ja hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa on otettu käyttöön vuoden 2017 valvontasuunnitelmassa. Niissä huomioidaan aiempaa paremmin toiminnan luonne ja laajuus

Lisäksi käytössä on TerveKuu –valvontaohjelma, jonka mukaisessa riskinarvioinnissa huomioidaan seuraavat tekijät:

1. Toiminta
2. Elintarvikkeiden käsittely
3. Valmistettavat, tarjoiltavat tai myytävät tuotteet
4. Tuotannon levikki
5. Omavalvonnan taso
6. Henkilökunnan asiantuntemus (toiminta ja hygienia)
7. Kohteen varustus
8. Kohteen siisteys
9. Viranomaisohjeiden noudattaminen / Erityisriski (Yterva)
10. Aikaisemmat näytetulokset

Arvion suorittava tarkastaja antaa valvontakohteen jokaiselle ohjelmanmukaiselle tekijälle riskiluvun. Yhteenlaskettuun kokonaisriskilukuun perustuen ohjelma määrittää kohteelle tarkastustiheyden. Elintarviketurvallisuusviraston antama suositus kunkin kohdetyypin tarkastustiheydestä huomioidaan.

Terveystensuojelu- ja tupakkavalvonnan valvontakohteiden tarkastustiheyttä määritettäessä on otettu huomioon toimialakohtaisessa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa valvontakohdetyypille määritelty riskiluokka ja ohjeellinen tarkastustiheys.

Kaikkien valvontakohteiden lopullinen tarkastustiheys määritetään kokemukseen ja paikalliseen tuntemukseen perustuen ottaen huomioon kohteen vuosittainen toiminta-aika ja aikaisemmat valvontakokemukset. Esimerkiksi hyvin toimiva omavalvonta tai kohteessa tehtävä sisäinen valvonta, laadunvalvonta tai käyttötarkkailu, hyvä hygieniatuntemus sekä hyvä turvallisuuskulttuuri pienentävät riskiä ja tätä kautta suunnitelmallisten tarkastusten tiheyttä enintään (-50 %). Toisaalta toimijan laiminlyönnit, piittaamattomuus, kohteessa tapahtuneet onnettomuudet tai toistuvasti kuluttajilta tai toisilta elinkeinonharjoittajilta tulleet toimintaa koskevat valitukset ja ilmoitukset ovat peruste suunnitelman mukaisen tarkastustiheyden nostamiselle enintään (+50 %). Elintarvikevalvonnan valvontatiheys on lisääntynyt Oiva -valvontakäytäntöjen myötä kohteissa, joissa valvontatulokset on ollut tyydyttävä tai heikko. Näiden valvontatulosten mukaiset uusintatarkastukset lisäävät kohteen suunnitelmallista valvontaa (uusinta tarkastus ei korvaa suunnitelman mukaista tarkastusta vaan lisää niitä).

2.3. Ohjelmakauden 2015- 2019 valtakunnalliset tavoitteet ja teemat

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015-2019 nostaa ohjelmakauden teemaksi valvonnan vaikuttavuuden. Valvontatoimien vaikuttavuutta voidaan tarkastustoiminnan ohella lisätä tehostamalla muita valvontaa tukevia toimia, kuten kouluttamista, tiedottamista sekä niitä toimia, jotka kannustavat toiminnanharjoittajia huolehtimaan lainsäädännössä asetettujen velvollisuuksien täyttämistä. Valvonnan vaikuttavuutta edistetään ohjelmakaudella toteuttamalla seuraavia tavoitteita:

- valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen varmistaminen
- arviointi- ja ohjauksenkäytien käyttöönotto
- valvonnan maksullisuuden edistäminen
- tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen
- valvonnan näkyvyyden varmistaminen

Yhteisen teeman lisäksi keskusviranomaiset ovat kuvanneet toimialakohtaiset painopistealueet seuraavasti:

Elintarvikevalvonta 2018-2019

- Yhteiset
  - o KUTI-tietojen hyödyntäminen valvonnan ohjauksessa ja toteuttamisessa.
  - o VATI-hanke 2018
  - o Elintarvikevalvonnan yhdenmukaisuuden ja riskiperusteisuuden edistäminen
  - o Valvonnan kohde- ja vaativuus-kattavuuden varmistaminen
- Elintarvikkeiden alkutuotanto
  - o Alkutuotannon elintarvikevalvonnan käynnistäminen 2018
  - o Alkutuotannon elintarvikevalvonnan vakiinnuttaminen 2019
- Lihantarkastus
  - o Lihantarkastuksen ja teurastamovalvonnan yhdenmukaistaminen.
- Elintarvikepetokset
  - o Petosten torjunnan valmiuden kehittäminen.
- Sisämarkkinakaupp/ matkustajaliikenne
  - o Viranomaisten yhteistyön kehittäminen eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnassa
- Vienti
  - o Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vientivalvonnan kehittäminen
- Tuonti
  - o Riskinarvioinnin kehittäminen
- Luonnonmukainen tuotanto
  - o Tuotteiden jäljitys luomuketjussa: jäljittäminen rutiiniksi.
- Nimisuojan valvontahanke
- Valmissalaattien patogeeniprojekti
- Gluteiinittomien elintarvikkeiden valvontahanke 2018

Terveydensuojeluvalvonta (2015-) 2018-2019

- Talousvesi
  - o Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi.
  - o Valvontayksikön oman vesihuollon häiriötilannesuunnitelman laatiminen.

- Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely
  - o Ihon läpäisevien toimintojen valvominen (esim. tatuointi, kuppaus)
- Terveydellisten olojen valvonta
  - o Laadukkaat sisäilmaselvitykset:
    - Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä (koulut, päiväkodit ja yksityiset asunnot)
    - Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa
- Sidosryhmät
  - o Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristölupa jne.)

Tupakkalain valvonta 2018-2019

- Myynti ja markkinointi
  - Erikoisliikkeet sekä vähittäismyyntipakkaukset
- Tupakointikiellot ja -rajoitukset,
  - Ravintoloiden tupakointitilat

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvontaa ohjaavat painopistealueet on esitetty liitteessä 1.

2.4. Tarkastussuunnitelmat ja tarkastusten sisältö

Tarkastussuunnitelma tehdään vuositasolla. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Eri lakien mukaisia valvontatoimia pyritään suorittamaan samalla valvontakäynnillä.

Tarkastuksilla valvotaan toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Jos tarkastuksessa havaitaan seikkoja, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia, viranomaisen antaa toimijalle ohjeita ja kehotuksia epäkohtien poistamiseksi. Uusintatarkastuksia suoritetaan aiemmin todettujen epäkohtien korjaamisen valvomiseksi. Tarvittaessa viranomaisen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan tiedoksi tarkastuskohteeseen ja mahdollisille muille asianosaisille. Tarkastuskertomus voidaan tarvittaessa lähettää tiedoksi myös muille viranomaisille.

2.4.1. Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvontakohteisiin voidaan tehdä tarkastuksia sekä etukäteen ilmoittaen että ilman ennakkovaroitusta. Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa, mutta joissain tapauksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen toiminnan aloittamista.

Tarkastus voi kohdistua elintarvikevalvontakohteen tiloihin, laitteisiin, välineisiin, henkilöstön ammattitaidon selvittämiseen, työohjeisiin, työskentelytapoihin, omavalvontanäytteiden tuloksiin, jäljitettävyyteen, elintarvikkeiden koostumukseen, pakkausmerkintöihin ja -materiaaleihin tai mittalaitteiden rekisteröimien arvojen lukemiseen ja todentaminen viranomaisen omien laitteiden avulla. Tarkastuskäynnillä voi-

daan myös arvioida omavalvontasuunnitelman toteuttamista, onko toteuttaminen tehokasta ja ovatko toteutetut omavalvonnan toimenpiteet sopivia tavoitteen saavuttamiseksi. Tarkastus sisältää yleensä myös mahdollisten aiemmin todettujen epäkohtien korjaamisen seuranta. Tarkastus voi sisältää näytteenottoa ja mittauksia tai ne voidaan suorittaa erillisenä valvontatoimenpiteenä.

Valtaosa valvonta-alueen elintarvikevalvontakohteista on kuulunut 1.5.2013 alkaen Oiva -järjestelmän piiriin. Näiden kohteiden valvonta ja tarkastusten sisällöt määräytyvät Eviran laatimaan Oiva-arviointiohjeen mukaisesti. Vuonna 2015 Oiva-järjestelmä laajenee hyväksymismenettelyn piirissä oleviin elintarvikehuoneistoihin.

Elintarvikevalvontakohteen, jossa on hyvä omavalvonnan taso, henkilökunnalla on hyvä asiantuntemus, tilat, laitteet ja olosuhteet ovat elintarvikelain mukaiset ja kohteessa noudatetaan valvontaviranomaisen antamia ohjeita, tarkastustiheys, tarkastusten lukumäärä ja myös tarkastusaika ovat taulukossa esitettyjen vaihteluvälien alarajalla. Tarkastukset, jotka kohteeseen tehdään tarkastuksen yhteydessä havaittujen epäkohtien korjaamisen valvomiseksi (ns. jälkivalvonta), eivät sisälly tarkastustaulukkoon vaan ne ovat suunnitelmanmukaisia lisätarkastuksia. Myös näistä tarkastuksista peritään maksu.

Mikäli tarkastuksen yhteydessä tarkastaja havaitsee omavalvontasuunnitelmassa tai sen toteuttamisessa puutteita, valvontaviranomainen voi ottaa suunnitelmaan kuulumattomia näytteitä omavalvontasuunnitelman toimivuuden valvomiseksi ja varmistamiseksi. Näytteenottokustannukset laskutetaan toimijalta hyväksytyin maksutaksan mukaan ja analyysikustannukset laskutetaan laboratorion toimesta suoraan toiminnanharjoittajalta.

Kohdekohtainen elintarvikevalvontasuunnitelman on esitetty liitteessä 2. Liitteessä on esitetty myös Eviran laatima elintarvikelain mukaisten valvontakohteiden riskiluokat, tarkastustiheys ja ohjeellinen tarkastukseen käytettävä aika.

2.4.1.1. Eläinperäisiä elintarvikkeita vievien laitosten valvonta

Eläinperäisiä elintarvikkeita vievien laitosten valvonnassa tulee ottaa huomioon, että jos sovelletaan yhteisön tai jonkin sen jäsenvaltion ja kolmannen maan välillä tehdyn kahdenvälisen sopimuksen määräyksiä, yhteisöstä tai kyseisestä jäsenvaltiosta kyseiseen kolmanteen maahan vietävien elintarvikkeiden on oltava näiden määräysten mukaisia.

Vientierien tarkastuksissa ja vientitodistusten myöntämisessä sekä niihin liittyvässä kirjanpidossa noudatetaan kulloinkin voimassaolevaa Eviran ohjeistusta.

2.4.3. Terveysturvallisuus

Terveysturvallisuuslain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää aiheutuuko valvottavasta toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö kohteessa sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joista terveyshaitta voi aiheutua sekä antaa haitan estämiseksi tai tilanteen

korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet ja määräykset. Tarkastus on pääasiassa aistinvaraista tarkastelua ja arviointia. Tarvittaessa tehdään mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimustarpeen selvittämiseksi. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti toiminnanharjoittajan kanssa ennalta sovittuna aikana.

Useimmat *terveydensuojelulain* mukaiset valvonnan kohteet ovat joko luvan- tai ilmoituksenvaraisia. Kohteet hyväksytään *terveydensuojelulain* 18 §:n mukaisen lupahakemuksen tai 13 §:n ilmoituksen mukaisesti. Tämän jälkeen kohde tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan kohteeksi.

Valvontakohteeseen voi kohdistua useampien ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista valvontaa. Tarkastus voi sisältää useamman lain mukaista valvontaa. Tarkastuksen keskimääräisistä tarkastustiheyksistä Valvira on antanut ohjeita valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Tarkastuksen sisältö noudattaa Valviran laatimaa terveydensuojelun valvontaohjeistoa.

Terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset kohdetyypeittäin on esitetty liitteen 3 taulukossa.

2.4.4. Tupakkavalvonta

Tupakkalain (549/2016) 8§:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Lisäksi kunnan tehtäviin kuuluu alueellaan valvoa:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Valvontakäynnin tavoitteena on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen lain mukaisuus. Tarkastukset kohdistuvat kohteesta riippuen tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen.

Tarkastuksilla käytetään Valviran laatimia tarkastusohjeita ja -lomakkeita. Ohjeet ja lomakkeet löytyvät Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä, tupakkaekstranetin kohdasta asiakirjamallit. Tarkastuskäynnillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Tarvittaessa tarkastus sisältää näytteenottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai tarjottavien palveluiden määräysten mukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan asianosaisille.

Valvontakohteessa voi olla useampien ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista toimintaa. Tarkastus voi sisältää useamman lain mukaista valvontaa. Tarkastuksen sisällöstä ja keskimääräisistä tarkastustiheyksistä Valvira on antanut ohjeita valtakunnallisessa *tupakkalain* valvontaohjelmassa. Nämä ohjeet on huomioitu suunnitelmassa.

Lisäksi asuntoyhteisö voi jatkossa hakea kunnalta *tupakkalain* (549/2016) mukaista tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksessa tarkoitettujen tilojen haltijoita on kuultava ennen hakemuksen tekemistä.

Asunnontarkastukseen, joka liittyy *tupakkalain* (549/2016), luku 10 mukaisiin tupakointikieltoihin ja -rajoituksiin, sovelletaan *terveydensuojelulain* (763/1994) 46 §:ää.

Tupakkalain mukaiset tarkastukset ja niihin käytettävä aika on esitetty liitteen 4 taulukossa.

2.4.5. Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Kunnan tulee valvoa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä. *Lääkelain* mukaista nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan elintarvikevalvonnan tarkastusten yhteydessä ja tarkastuksesta laaditaan asiakkaalle toimitettava tarkastuskertomus tai lääkelainmukainen valvonta raportoidaan tarkastuksesta muutoinkin annettavassa tarkastuskertomuksessa.

2.5. Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma

Viranomaisnäytteistä valvontakohteet maksavat näytteenoton ja laboratorion laskuttamat tutkimuskustannukset. Näitä ovat valvontasuunnitelman liitteenä olevien näytteiden ja tutkimusten lisäksi mm. omavalvonnan varmistamiseksi otettavat muut näytteet, vesilaitosten verkostovesinäytteet, uimahallien puhtaus- ja allasvesinäytteet, uimaran-tojen ja avantouintipaikkojen vesinäytteet, yksityisten kaivojen vesinäytteet, terveydensuojelulain nojalla valvottavista huoneistoista sekä asumisterveyteen liittyvät materiaali- ja sisäilmanäytteet ja tupakkavalvonnan ilmanäytteet savuttomien tilojen savuttomuuden varmistamiseksi. Laboratorio laskuttaa tutkimuskustannukset suoraan toiminnanharjoittajalta.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden laboratorioluuihin varattuja määrärahoja käytetään, elintarvikkeita koskevissa valitustapauksissa, ruokamyrkytys- ja vesiepidemiaepäilyjen selvittämisessä tai epäiltäessä paikallisen kuluttajapalvelun aiheuttavan terveys- tai turvallisuusriskin. Viranomaisen maksamat näytteet ottaa viranomaiselle virkasuhteessa oleva viranhaltija.

2.5.1. Elintarvikevalvonnan näytteet

Viranomaisnäytteenoton tarkoituksena on todentaa mikrobikriteeriasetuksen vaatimustenmukaisuuden täyttymistä tai todentaa toimijan omavalvontajärjestelmän toimivuutta. Elintarvikkeista tai niiden kanssa kosketuksissa olevista pinnoista ja materiaaleista otetaan viranomaisnäytteitä pistokoeluoontoisesti oheisen näytteenottosuunnitelman (liite 6, taulukko 1) mukaan. Näytteenottokohteita, näytteiden määriä, näytteenotto-tiheyttä ja näytteistä tehtäviä tutkimuksia suunniteltaessa on otettu huomioon omavalvonnan toimivuus valvontakohteessa. Toiminnanharjoittajan edellytetään toteuttavan

omavalvontasuunnitelmassa esitettyä näytteenottosuunnitelmaa ja varmistavan, että omavalvontanäytteenottosuunnitelma täyttää mikrobikriteeriasetuksessa asetetut vaatimukset.

Suunnitelman liitteen 6 (taulukko 1) mukaiset näytteet ja mahdolliset uusintanäytteet maksaa toiminnanharjoittaja. Valvontakohteen maksamien näytteiden ottamisesta valvontaviranomainen laskuttaa ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaisesti ja laboratorio laskuttaa tutkimuskustannukset suoraan toiminnanharjoittajalta.

Elintarvikevalvontaan liittyvää muuta näytteenottoa suoritetaan valvontaprojektien yhteydessä sekä Eviran toimeksiantoina (liite 6, taulukko 2). Näistä näytteistä ei tule kustannuksia toiminnanharjoittajalle.

2.5.2. *Terveydensuojelulain* mukaisista valvontakohteista otettavat näytteet ja niistä tehtävät analyysit

Terveydensuojelulain mukaista valvontaa tuetaan ja tehostetaan viranomaisnäytteenotolla. Näytteenotto kohdistetaan pääosin uimahallien ja altaiden uimavesiin, EURantojen sekä yleisten uimarantojen uimarantavesiin, yleisten avantouintipaikkojen uimavesiin, keskisuuriin vesilaitoksiin ja niiden verkostoihin, mutta myös pienistä laitoksista ja niiden verkostoista otetaan suunnitelmallisia näytteitä.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvonta-alueella vesilaitokset, uimahallien ja altaiden ylläpitäjät sekä uimarantojen ja avantouintipaikkojen ylläpitäjät ovat voineet valita viranomaisnäytteenoton osalta sen toteuttajan. Ylläpitäjän tai palveluntarjoajan edustajat ovat voineet ottaa viranomaisnäytteen, mikäli he ovat ilmoittaneet terveydensuojeluviranomaiselle näytteenottajan ja varahenkilön sekä toimittanut kopion voimassa olevasta vesihygienian osaamistodistuksesta. Muussa tapauksessa näytteenotto tapahtuu viranomaisen osalta ostopalveluna Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:n toimesta. Vesilaitokset ovat tehneet keskinäisiä sopimuksia näytteenotosta.

Tulevaisuudessa vesilaitosten oman käyttötarkkailun merkitystä tullaan korostamaan, jolloin viranomaisnäytteenotto tukee valvontaa sekä laitoksen toimintaa. Vesilaitokset toteuttavat laitoskohtaista näytteenottosuunnitelmaa, joka on osa valvontatutkimusohjelmaa.

EU-rannoilta otetaan vuosittain neljä näytettä, joista tutkitaan *E.coli* sekä enterokokit. Näiden lisäksi tehdään havaintoja sinilevän esiintymisestä sekä mahdollisista jätteistä ja öljyistä.

Uimahallien ja -altaiden osalta toteutetaan laitoskohtaista näytteenottosuunnitelmaa.

Yleisistä saunoista otetaan tarvittaessa pintapuhtausnäytteitä yleisen hygienian sekä puhtaanapidon valvomiseksi.

Valvonnassa huomioidaan aina voimassa oleva lainsäädäntö, kuten *sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015)*.

2.5.3. Muut kohteet

Nikotiinikorvausvalmisteiden myynnin valvonnassa ei käytetä näytteenottoa valvontakeinona. *Tupakkalain* valvonnassa käytetään pääsääntöisesti aistinvaraista arviota. Mikäli aistinvarainen arviointi katsotaan riittämättömäksi, tai tarkemmat tutkimukset ovat erimielisyyden selvittämiseksi tarpeellista, selvityksessä käytetään ensisijaisesti merkkiainetutkimusta. Epäselvissä tilanteissa tai riitatapauksissa voidaan ottaa ilmanäytteitä tai käyttää passiivikeräintä.

2.5.4. Valtakunnalliset näytteenotto- ja valvontaohjelmat

Valtakunnallisten valvontaohjelmien mukaiset näytteet otetaan kunnan toimesta, mutta laboratoriokustannuksista vastaa asianomainen keskusviranomainen. Tällaisia valvontaohjelmia ovat esimerkiksi vierasainevalvontaohjelma (näytteenotto eläintiloilla ja laitoksissa) ja torjunta-ainejäämätutkimukset. Lisäksi eläintiloilla otetaan näytteitä kansallisen salmonellavalvontaohjelman mukaisesti.

2.5.5. Laboratoriot

Näytteet tutkitaan akkreditoituissa Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran hyväksymissä laboratorioissa. Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden valvonta-alueella käytetään pääsääntöisesti Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy:n laboratoriota Kuopiossa ja joissakin tutkimuksissa tämän alihankintana teettämiä tutkimuksia niissä laboratorioissa joissa kyseiset tutkimusmenetelmät ovat akkreditoituja.

Vesinäytteet
Elintarvike-, sisäilma- ja
rakennusmateriaalinäytteet

Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy
Yrittäjätie 24
70150 Kuopio
puh. 017-2647 207

Kasvinsuojeluainejäämät

Tullilaboratorio
PL 53 (Tekniikantie 13)
02150 ESPOO
puh. 09-6141

Yersinia- tutkimukset

Kokemäen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry,
laboratorio
PL 265 (Hatanpääkatu 3 B)
33101 TAMPERE
puh. 03-246 1111
info@kvvy.fi

Elintarvikkeiden norovirus

Helsingin yliopisto
Elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos
PL 66 (Agnes Sjöberginkatu 2)
00014 HELSINGIN YLIOPISTO
puh. 09-1911

Raakamaidon mikrobilääkejäämä-tutkimus	Valio Oy Lapinlahden tehdas PL 38 73101 Lapinlahti Käyntiosoite: Tehtaantie 5
Tupakkalain mukaiset näytteet	Työterveyslaitos Tutkimuskeskus Neulanan, Neulaniementie 4, 70210 Kuopio Postiosoite: PL 93, 70701 Kuopio Puhelin: 030 4741

2.6. Hallinnolliset pakkokeinot ja rangaistusseuraamukset

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään valvonnassa silloin, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin määräysten täyttämiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet toimijan velvoittamiseksi noudattamaan määräyksiä ole riittäviä.

2.6.1. Elintarvikevalvonta

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset ovat *elintarvikelain* 7 luvussa. *Elin-tarvikelaki* mahdollistaa pakkokeinojen käytön elintarvikevalvonnassa silloin, kun toiminnanharjoittaja ei toistuvista kehotuksesta huolimatta ryhdy tarvittaviin toimenpi-teisiin elintarvikemääräysten täyttämiseksi. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräyk-set ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintar-vikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Tervon kunnan ympäristöterveyspalve-luiden hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä päättää Tervon kunnan ympäristöter-veyslautakunta. Kuitenkin kiireellisissä tapauksissa valvontaviranomainen on oikeutet-tu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen.

Elintarvikealan toimija vastaa niistä kustannuksista, jotka toimijalle aiheutuvat viran-omaisen pakkokeinopäätöksistä.

2.6.3 Terveysturvallisuuslain mukainen valvonta

Terveysturvallisuusviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Lisäksi viranhaltijat voivat antaa yleisiä määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi ja tervey-dellisten olojen valvomiseksi.

Ympäristöterveyslautakunta voi terveysturvallisuusviranomaisena tehostaa terveyden-suojelulain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että teke-mättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta kes-keytetään tai kielletään.

2.6.4 Tupakkavalvonta

Tupakkalain (549/2016) 96§:n mukaan, jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi kieltää säännösten vastaisen toiminnan.

Tupakkalain 97§:n mukaan kunta voi peruuttaa 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta syyllistyy 1 momentin mukaisiin lain vastaisiin toimiin.

Kunta voi peruuttaa vähittäismyyntiluvan pysyvästi, jos vähittäismyyntiluvan haltija luvan määräaikaisesta peruuttamisesta huolimatta jatkaa tai uudistaa 97§ 1 momentissa tarkoitettua lainvastaista toimintaa eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä.

Tupakkalain mukaiset pakkokeinot vaativat lautakuntakäsittelyn. Kunnan antama kieltö, uhkasakko ja teettämishukka ovat tupakkalain nojalla mahdollisia toimenpiteitä, ellei lainvastaista toimintaa oikaista vapaaehtoisin voimin. Kunnan tulee tupakkalain nojalla kieltää säännösten vastainen menettely sekä asettaa määräaika, jonka kuluessa tällainen toiminta on lopetettava.

Kunta voi tupakkalain (549/2016) 105§:n mukaan asettaa voimassa olevan lain säännösten perusteella antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Kunnan 107 §:ssä tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämishukan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämishukan asettajan hakemuksesta markkinaoikeus. Muutoksenhausta tällaiseen uhkasakkoon ja teettämishukkaan säädetään 107 §:ssä.

Muilta osin uhkasakosta ja teettämishukasta säädetään *uhkasakkolaisissa (1113/1990)*.

Työsuojeluviranomaisten, kunnan ja tarvittaessa poliisin on ilmoitettava *alkoholilain (1143/1994)* mukaiselle lupaviranomaiselle tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta ja rakennusvalvontaviranomaiselle tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- ja muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Alkoholilain mukaisen lupaviranomaisen on ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle ja kunnalle havaitsemastaan tupakointitilaa ja ulkona tapahtuvaa tupakointia koskevien säännösten rikkomisesta. Työsuojeluviranomaisen ja kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava toisilleen edellä tarkoitettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Jos valvontahenkilöstö havaitsee todennäköisesti usean kunnan tai läänin alueelle ulottuvaa tai laajemmin toteutettua mainonta- tai myynninedistämistoimia tai tupakkalain vastaisen tuotteen myyntiä, havainnoista ilmoitetaan Valviralle mahdollisimman pian.

2.6.5 Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Jos tarkastuksessa tai muutoin havaitaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunnan tulee kieltää toiminta sekä asettaa määräaika, jonka kuluessa toiminta on saatettava säädösten mukaiseksi. Jos toimintaa ei ole korjattu määräajassa, tai jos kiellossa mainittua säännösten vastaista menettelyä on jatkettu, tai jos se on uudistettu asetetun määräajan jälkeen, Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunta voi peruuttaa nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan määräajaksi tai kokonaan.

3. VARAUTUMINEN

Vuoden 2012 aikana laadittiin Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluita koskeva valmiussuunnitelma, jossa on toimintaohjeet veden, elintarvikkeiden, kemikaalien, zoonoosien ja säteilyn aiheuttamissa vaara- ja uhkatilanteissa. Valmiussuunnitelmassa on esitetty epidemiaselvitystyöryhmä ja sen toiminta sekä tiedottaminen ja kriisiviestintä. Suunnitelmasta on sekä sähköinen että paperiversio ympäristöterveystarkastajien toimipisteissä. Valmiussuunnitelmaa päivitetään joka toinen vuosi. Viimeisin päivitys on tehty vuonna 2016.

3.1 Elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden. Kunta voi saada tiedon terveydelle vaarallisesta elintarvikkeesta mm. oman alueensa viranomais- tai omavalvonnan tutkimustuloksista, kuluttaja- yms. valituksista ja Elintarviketurvallisuusviraston tiedotteista.

Mahdolliset valitusten perusteella tehtävät tarkastukset ja näytteenotot eivät sisälly edellä kuvattuihin säännöllisiin tarkastuksiin. Näissä ja muissa terveysvaaratilanteissa toimitaan tilanteen vaatimalla tavalla tehostaen tarkastuksia ja näytteenottoa tarvittavissa kohteissa.

Erityistilannesuunnitelmassa on toimintaohjeet ruokamyrkytyksiä ja muita elintarviketilanteita varten.

Mikäli toimija ei noudata takaisinvetovelvoitettaan, Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut ryhtyy toimenpiteisiin terveydelle vaarallisten erien poistamiseksi markkinoilta. Hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu alla. Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut kirjaa terveysvaaratilanteet sekä niiden johdosta tehdyt selvitykset ja toimenpiteet.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut ilmoittaa AVI:lle sekä Eviralle todetuista terveysvaaroista sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden turvallisuuteen (elintarvikelaki 52 §).

Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Valvonta-alueella pakkokeinojen käytöstä päättää Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunta.

3.1.1 Ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen

Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden valvonta-alueelle on perustettu epidemiaselvitystyöryhmä. Yhteistoiminta-alueella toimivat perusterveydenhuollon yksiköt (Kysteri ja Sisä-Savon thky.) sekä kuntien alueella toimivat vesilaitokset ovat nimenneet edustajansa epidemiaselvitystyöryhmään. Vna:ssa (1365/2011) on säädetty selvitystyöryhmän kokoonpanosta. Ruokamyrkytysten ja muiden elintarvikkeista aiheutu-

vien vaaratilanteiden selvittämiseen on olemassa kirjallinen toimintaohje. Epidemia-
selvitystyöryhmän kokoonpano päivitetään muun suunnitelman päivityksen yhteydes-
sä joka toinen vuosi. Työryhmä pyrkii kokoontumaan säännöllisesti vähintään kaksi
kertaan vuodessa.

Voimavarat keskitetään epidemian selvittämiseen ja muita tehtäviä, kuten rutiinitar-
kastuksia siirretään. Näytteenotto käynnistetään välittömästi tarvittavissa kohteissa.
Ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen tapahtuu Tervon kunnan kustannuksella.

4. VIESTINTÄ

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) painottaa viranomaisen velvollisuutta tiedottaa toiminnastaan. Kunta tiedottaa valvontatoiminnastaan sekä ohjaa ja neuvoo paikallisia yrityksiä ja muita yhteistyötahoja lainsäädännössä annettujen vaatimusten noudattamisessa sekä elinympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden turvaamisessa. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa.

4.1 Asiakaspalvelu

Ympäristöterveystarkastajat sekä ympäristöterveysjohtaja ovat tavattavissa erikseen sovittavana ajankohtana. Erillisiä toimistopäivystysaikoja ei ole, vähäisen tarpeen vuoksi. Viranhaltijoita voi tavoitella virka-aikoina puhelimitse sekä sähköpostin välityksellä. Puhelin- ja sähköpostiyhteydenottoihin pyritään reagoimaan viipymättä.

4.2 Tiedotus

Kohdekohtaisessa tiedottamisessa apuna käytetään TerveKuu –ohjelmaa. Tiedottamisessa käytetään tilanteesta riippuen sähköpostia, kirjettä, puhelinta tai käymällä paikan päällä.

Ympäristöterveyslautakunnan kokouspöytäkirjat tullaan asettamaan nähtäville tarkastamisen jälkeen kunnan internet –sivuille.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluiden valvonta tuloksista laaditaan yhteenveto, joka pyritään antamaan paikallisten tiedotusvälineiden käyttöön sekä julkaisemaan tulokset Tervon kunnan internet-sivuilla.

Eri viranomaisten ja asiantuntijatahojen tuottamaa kuluttajille ja toimijoille suunnattua materiaalia on jaossa ympäristöterveyspalveluiden toimistoissa Suonenjoella sekä Pieplavedellä. Em. materiaalia on tarpeen mukaan jaettu valvontakohteisiin.

Mahdollisissa elintarvikevälitteisissä erityistilanteissa tiedottaminen on kuvattu valmiussuunnitelmassa. Esimerkiksi ruokamyrkytys- tai vesiepidemiat tiedotetaan tapauksesta riippuen paikallisradion, lehdistön ja internetin välityksellä. Tällöin viestinnästä vastaa ympäristöterveysjohtaja.

Terveydelle vaarallisten elintarvikkeiden takaisinvedoista ja niistä tiedottamisesta vastaa ensisijaisesti toimija kustannuksellaan. Tiedottamisen laajuudesta päätetään tapauskohtaisesti. Mikäli toimija ei noudata tiedotusvelvoitettaan, voi EVIRA päättää tiedottamisesta valtakunnallisesti, kustannuksista vastaa toimija.

Sisäinen tiedotus hoidetaan yhteisellä sähköpostilla, henkilökohtaisilla työsähköposteilla ja puhelimitse. Terveysvalvonnan yhteiset toimistopalaverit pidetään säännöllisesti kerran kuukaudessa. Eläinlääkintähuollon henkilöstön toimistopalavereja pyritään pitämään 2-4 / vuosi, mahdollisuuksien mukaan koko henkilöstön kesken. Toi-

mistopalavereita sekä muuta yhteydenpitoa ja tiedottamista varten on mahdollista hyödyntää mm. Skype-yhteyksiä.

5. HENKILÖSTÖ JA VALVONNAN VOIMAVARAT

Tervon kunnan ympäristöterveyspalveluissa on neljä ympäristöterveystarkastajan virkaa, joista kaikkia hoidetaan tällä hetkellä kokopäiväisesti. Ympäristöterveystarkastajina toimivat viranhaltijat täyttävät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa ((EY) N:o 882/2004, terveydensuojelulaissa (763/1994, §7 mom. 3), laissa terveydensuojelulain muuttamisesta (1223/2002, §7 mom. 1) sekä elintarvikelaissa (23/2006, §35 mom. 2, §88 mom. 4) määritellyt kelpoisuusvaatimukset. Ympäristöterveydenhuollon esimiestehtäviä hoitaa ympäristöterveysjohtaja. Eläinperäisiä tuotteita valmistavien laitosten valvontaa hoitaa valvontaeläinlääkäri.

Valvontahenkilöstön erikoistuminen on pyritty toteuttamaan resurssit ja valvontalueen tarpeet huomioiden. Kaikki tarkastajat suorittavat elintarvikevalvontaa aieman maantieteellisen vastuunjaon mukaisesti. Tämän lisäksi asumisterveyteen sekä talous- ja uimavesien valvontaan liittyviin asioihin on nimetty vastuutarkastaja sekä hänelle sijainen. Osittaisen erikoistumisen vaikutuksia seurataan kolmannesvuosittain suoritettavalla seurannalla ja sisäisellä arvioinnilla. Tarvittaessa osittaiseen erikoistumiseen liittyviä muutoksia voidaan tehdä pikaisella aikataululla.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitoon on käytettävissä ympäristöterveystarkastajien työpanos 880 htpv/vuosi, valvontaeläinlääkäriin 220 htpv/vuosi ja ympäristöterveysjohtajan työpanos 220 htpv/vuosi, joka on kokonaan hallinnollista työtä.

Vuonna 2018 elintarvikevalvonnan suunnitelmalliseen valvontaan kuluu 57 htpv. Tämä sisältää valvontaeläinlääkäriin (ja/tai ympäristöterveystarkastajien) suorittaman eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten valvonnan. Lisäksi terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan kuluu 86 htpv. Tupakkalain mukaisen valvonnan osuus suunnitelmallisesta valvonnasta on puolestaan 6,4 htpv.

Evira on antanut ohjeen Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi (10507/1), jonka mukaisesti alkutuotannon elintarvikevalvontaa tullaan toteuttamaan vuonna 2018. Tällä hetkellä muita kuin maidontuotanto, lihakarjankasvatus, kalastus ja vesiviljelypaikkoja on valvontarekisterissä n. 810 kpl. Kasvien ja sienten tuotannossa valvonta painottuu sellaisenaan syötävien kasvien tuotantoon, johon liittyy erityisiä vaaroja (esim. avomaan viljely ja päältä kastelu). Tällainen kohde tarkastetaan riskinarviointiohjeen mukaan kolmen vuoden välein. Kasvien ja sienten tuotannon kohteiden kartoitus on edelleen kesken. Kohteiden kartoitus, riskinarviointi ja tallennus valtakunnalliseen kohdereksiteriin tulee olla tehty vuoden 2018 loppuun mennessä. Tähän työhön tulee varata resursseja toimintavuodelle 2018.

Valvontaeläinlääkäriin suorittaman suunnitelmallisen maidontuotantotilojen hygienia- valvonnan osuus on 10 htpv (sis. tarkastukseen ja raportointiin kuluva ajan) vuonna 2018.

Suunnitelmallisiin tarkastuksiin tarvittava vähimmäisaika ja säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvien kohteiden valvontaan kuuluva kokonaistyöpanostarve on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Suunnitelma säännöllisesti valvottavien kohteiden valvontatarpeen jakautumisesta valvottaville toimialoille

	Suunnitelmallinen valvonta/ htpv	Kokonaistyöpanostarve/ htpv
Elintarvikevalvonta	57	114
Terveysturvatoiminnan valvonta	86	172
Tupakkavalvonta	6,4	12,8
Alkutuotanto	40	80
Yhteensä	189,4	378,8
Maidontuotantotilojen hygieniatarkastukset	10	10
Eläinten terveyden valvonta	8,5	21,3
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	23	123
Yhteensä	41,5	154,3

Tarkastuksiin kuluvaan aikaan on laskettu tarkastukseen valmistautumiseen, tarkastukseen ja tarkastuskertomuksen kirjoittamiseen kuluva aika lukuun ottamatta elintarvikevalvontaa, jossa Eviran määrittelemä ohjeellinen tarkastusaika sisältää ainoastaan tarkastuksen ja tarkastuskertomuksen laadintaan käytetyn ajan. Matka-ajat eivät sisälly tarkastusaikoihin, vaikka se tulisi ottaa huomioon resurssien suunnittelussa. Valvontahenkilöstön virkamatkoihin liittyvät ajokilometrit ovat vaihdelleet vuosien 2013-2015 aikana 25000-33000 km välillä. Vuoden 2018 kertymäksi odotetaan vähintään tuota 25000 km:ä. Valvontatyön edellyttämiin siirtymiin arvioidaan kuluvan 50-60 htpv.

Valvontasuunnitelmassa tulee varata aikaa suunnitelman ulkopuolisten tehtävien hoitoon aikaisempien vuosien valvontakokemukseen perustuen. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi epäilyyn perustuva valvonta, erityistilanteiden aiheuttamat toimenpiteet, sidosryhmäyhteistyö sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittely. Kunnan viranomaisen on myös annettava tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi lainsäädännön muutoksista. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan kokonaistyöpanostarve on tavallisesti 1,5-2,0 kertaa alueella sijaitsevien kohteiden tarkastuksiin tarvittava aika.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen valvonta-alueella suunnitelman ulkopuolisten tehtävien hoitoon käytettävä aika on arvioitu suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohteiden määrästä käyttäen kerrointa. Tällöin kokonaistyöpanostarpeeksi saadaan 533,1 htpv. Terveysvalvonnan osalta kokonaistyöpanostarve on määritelty käyttämällä kerrointa 2,0. Eläinten terveyden valvonnassa kokonaistyöpanostarve on laskettu kertoimella 2,5 ja eläinten hyvinvoinnin valvonnan kokonaistyöpanostarve aikaisempien vuosien valvontakokemukseen perustuen on 123 htpv.

Taulukossa esitetty kokonaistyöpanostarve ei kata kouluttautumiseen, muuhun osaamisen ylläpitoon ja hallinnollisiin tehtäviin kuluvaan aikaan. Myöskään asumisterveysvalvontaan kuluvaan työaikaan ei voida määritellä suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohteiden valvontaan tarvittavan työpanoksen määrää. Valvontayksikön kokemuksen mukaan asumisterveysvalvonta vie valtakunnallisessa valvontaohjelmassa esitettyä laskentatapaa enemmän aikaa.

Menneen ohjelmakauden aikana runsaasti voimavaroja vieneet keskusviranomaisten raportointi- ja tietojenkeruuhankkeet kuntajärjestelmistä (Kuti ja Yhti) tulevat kuormit-

tamaan valvontahenkilöstöä myös ohjelmakaudella 2015-2019. Tietojenkeruuhankkeet tulevat edellyttämään tietojen syöttämistä kuntajärjestelmään sekä mahdollisesti kouluttautumista.

Edellisen lisäksi maakuntahallintouudistuksen valmistelu on alkanut vuoden 2016 aikana ja sen tulisi astua voimaan 1.1.2020 alkaen. Tähän valmistelu- ja toimeenpanotyöhön joudutaan varaamaan mittavissa määrin nykyisiä resursseja tulevinakin toimintavuosina 2018-2020. Arviota resurssitarpeesta ei pystytä esittämään. Nämä ja muut suunnittelemattomat tehtävät vaativat työaikaresursseja, joiden määrää on vaikea etukäteen arvioida ja joita ei voida määrittää suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvien kohteiden valvontaan kuluvaan työajasta.

6. HENKILÖSTÖN KOULUTUS

Kustannusarviossa on varattu koulutusvaroja valvontahenkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseen 800 € / työntekijä (matkakustannukset, päivärahat ja majoitus eivät sisälly koulutusmäärärahaan, vaan näihin kuluihin on varattu omat määrärahat).

Varsinaista koulutussuunnitelmaa ei ole laadittu, koska koulutusten ohjelmat valmistuvat vasta suunnitelman hyväksymisen jälkeen vuoden aikana ja aina ei voida etukäteen tietää koulutuksen ajankohtaisuutta/sisältöä ja tarkastajien intressejä osallistumiselle. Viranhaltijoiden kouluttautumistarpeita kartoitetaan vuosittain kehityskeskusteluissa. Mahdollisuuksien ja tarjonnan mukaan pyritään valitsemaan osittaista erikoistumista tukevaa koulutusta.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle vuosittain tarjottavia suurimpia koulutustilaisuuksia ovat ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ja alueelliset koulutuspäivät sekä elintarvikevalvonnan valtakunnalliset koulutuspäivät. Aluehallintovirastojen järjestämiin työkokouksiin ja ohjauspäiviin sekä muihin maksuttomiin lähiseudulla järjestettäviin koulutuksiin varataan kaikille viranhaltijoille mahdollisuus osallistua.

7. VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT

Kunnan on perittävä toimijalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu valvontasuunnitelmaan sisällyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteen tutkimuksesta. Maksun perimisestä on säädetty terveydensuojelulain 50 §:n 2-4 momenteissa, elintarvikelain 71 §:ssä, ja tupakkalain 90-91 §:ssä.

Maksullisia ovat myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta silloin, kun määräysten antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen.

Ympäristöterveydenhuollon lakien yhteisenä lähtökohtana on, että valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu. Täten myös valvontaprojekteihin tai -hankkeisiin liittyvät tarkastukset ovat maksullisia, jos ne on kirjattu kunnan valvontasuunnitelmaan.

Myös uusintatarkastukset ovat pääsääntöisesti maksullisia, jos ne tehdään hallinnollisen päätöksen noudattamisen valvomiseksi. Muiden toimenpiteiden, kuten kohteen hyväksymisen, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvien tarkastusten maksullisuudesta on säädetty kussakin ympäristöterveydenhuollon laissa erikseen.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen maksutaksa on käsitelty ja hyväksytty valvontasuunnitelman päivittämisajankohtaan nähden edellisen kerran Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunnassa 14.12.2016 §48. Päivitetty maksutaksa astuu voimaan 1.1.2017 lukien.

8. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA JA RAPORTOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Valvontasuunnitelman toteutumisen raportointi tehdään KUTI-, YHTI- ja VYHA-järjestelmien avulla, joiden pohjalta laaditaan valvontasuunnitelman arviointiraportti. Arviointiraportissa kuvataan toimialakohtaisesti tarkastusten kattavuutta, tarkastusten ja näytteenoton määrää valvontakohtetyypeittäin, valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista, voimavaroja ja yhteistoiminta-alueen toimivuutta sekä toiminnan kehittämistarpeita. Ympäristöterveysjohtaja esittelee edellisen vuoden valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin Tervon kunnan ympäristöterveyslautakunnalle vuoden alussa. Lautakunnan hyväksymä arviointi toimitetaan VYHA:n kautta Itä-Suomen aluehallintovirastoon maaliskuun loppuun mennessä.

Tervon kunnalle sekä ympäristöterveyslautakunnalle raportoidaan kolmannesvuosittain talouden ja toiminnan tunnusluvut sekä asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Raportoinnissa suoritetaan myös vertailua edellisen vuoden vastaavan ajankohdan toteumaan. Samassa yhteydessä raportoidaan myös suunnittelemattomien tarkastusten lukumäärät ja mm. sisäinen valvonta ja riskien hallinta. Tarkastuslautakunta kutsuu vuosittain kuultavaksi myös ympäristöterveyslautakunnan / ympäristöterveyspalvelut.

9. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOSUUNNITELMA

9.1 Suunnitelman tarkoitus ja lainsäädännöllinen tausta

Voimassa olevassa *eläinlääkintähuoltolaissa 765/2009* sekä *valtioneuvoston asetuksessa eläinlääkintähuollosta 1031/2009* säädetään valtakunnallisesta ohjelmasta kuntien järjestämästä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta. Valtakunnallisen ohjelman (EHO) on laatinut Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Edelleen eläinlääkintähuoltolain mukaan aluehallintoviraston on laadittava alueellinen suunnitelma kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Kuntien puolestaan tulee laatia suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi *elintarvikelaissa (23/2006)*, *eläintautilaissa (55/1980)*, *helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa (488/1960)*, *eläinsuojelulaissa (247/1996)*, *eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006)*, *eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014)* ja *tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005)*. Eläinlääkintähuolto-ohjelma EHO on osa ympäristöterveydenhuollon yleistä valtakunnallista valvonta-ohjelmaa ja EY:n valvonta-asetuksen 882/2004 mukaista elintarviketietojen monivuotista kansallista valvonta-ohjelmaa. Valtakunnallisilla toimialakohtaisilla suunnitelmilla on tarkoitus parantaa ja yhdenmukaistaa keskusvirastojen (Evira, Valvira, Tukes) ohjausta erityisesti kunnallisille valvontaviranomaisille. Lisäksi tavoitteena on ohjata kuntia koko ympäristöterveydenhuoltoa koskevan riskiperusteisen suunnitelman laatimisessa. Kunnissa on jo käytössään muut toimi-alakohdaiset valvonta-ohjelmat, jotka perustuvat *kansanterveyslaissa (66/1972)* määriteltyihin ympäristöterveydenhuollon lakeihin: *terveydensuojelulaki (763/1994)*, *elintarvikelaki (23/2006)* ja *laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976)*. Toimialakohtaisilla valvontaohjelmilla tavoitteena on huomioida hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusvirastojen asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset, strategiset tavoitteet ja valvonnan toimeenpanon tärkeysjärjestykset.

9.2 Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät

Eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista ohjaa ja valvoo ylipäätänsä maa- ja metsätalousministeriö. Keskushallinnon viranomaisena elintarviketurvallisuusvirasto Evira ohjaa ja valvoo lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista. Aluehallintovirastot taas huolehtivat täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta omalla alueellaan. Lisäksi aluehallintovirastot vastaavat oman alueensa eläintautivalmiudesta ja osallistuvat tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitapauksissa apunaan valmiuseläinlääkärit, jotka on koottu kunkin alueen kunnaneläinlääkäreistä, ja jotka ovat saaneet koulutusta tehtäviin. Aluehallintovirastot tekevät myös itse eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten EU-eläinsuojelutarkastuksia, täydentävien eh-

tojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa sekä omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä.

Paikallisesti kunnat ovat velvollisia suunnittelemaan ja toteuttamaan eläinlääkintähuoltoa ja siihen liittyvää valvontaa. Kunnat voivat hoitaa eläinlääkintähuoltolain mukaiset tehtävät joko yksin tai yhdessä useamman kunnan kanssa (kuntayhtymät tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet). Valvonnilta edellytetään suunnitelmallisuutta, valvontatulosten analysointia ja raportointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle ja valvontatulosten viestintää kuluttajille. Toimivan valvonnan tulee olla ammattitaitoista, sisältää oikein kohdennettuja riskiperusteisia valvontakäyntejä, yhdenmukaisia ja tehokkaita toimenpiteitä epäkohtia todettaessa ja korjaavien toimenpiteiden loppuunsaattamista. Tavoitteena on ollut erottaa selkeämmin viranomaisvalvonta eläinlääkäripalveluista, mikä on tapahtunut käytännössä kuntiin perustetuilla valvontaeläinlääkäreiden viroilla. Eläinlääkintähuoltolain uudistuttua valtio on alkanut ostaa kunnilta valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamiseen ja eläinten hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa ja korvaa eläintautien vastustamisesta ja eläinsuojelua koskevista kunnaneläinlääkärin suorittamista tehtävistä kunnalle aiheutuneet todelliset kulut.

Pääsääntöisesti kunnat järjestävät myös eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokauden aikoina. Lain mukaan kuntien tulee myös järjestää peruseläinlääkäripalvelujen osana tuotantoeläinten ennaltaehkäisevä terveydenhuollon palvelu kysyntää vastaavasti. Tällä pyritään lisäämään eläinlääkintähuoltolain tavoitteena olevaa ennaltaehkäisevää toimintaa, minkä merkitys tulee tulevaisuudessa kasvamaan entistä enemmän eläintenpitopaikkojen määrän vähetessä ja yksiköiden eläinmäärien kasvaessa. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa jatkuvasti, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan.

Erikoiseläinlääkäripalvelujen järjestäminen kunnissa on vapaaehtoista.

10. KUNNAN ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON ORGANISAATIO

Tervon kunnan alaisuudessa toimii kuuden kunnan yhteinen ympäristöterveydenhuollon yksikkö, joka on jakautunut ympäristöterveysvalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon. Uusi yksikkö on aloittanut toimintansa 1.1.2012. Kunnanvaltuuston alaisuudessa toimii hallinnollisena elimenä ympäristöterveyslautakunta, jonka tehtävät määritellään tarkemmin kunnan hallintosäännössä. Lautakunta voi edelleen delegoida viranhaltijoille erilaisia valvonta- ym. tehtäviä.

Eläinlääkintähuollon johdosta huolehtii ympäristöterveysjohtaja, joka vastaa koko ympäristöterveydenhuollon toiminnasta.

Kunnaneläinlääkäreitä on yhteensä yhdeksän. Näistä yksi on valvontaeläinlääkäri, joka on aloittanut 1.10.2013 ympäristöterveydenhuollon yksikössä. Valvontaeläinlääkärin toimenkuvaan kuuluu eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta, alkutuotannon valvonta (maidontuotantotilojen hygieniavalvonta) sekä ainakin vientilaitosten osalta myös laitosvalvonta (eläimistä peräisin olevia elintarvikkeita valmistavat laitokset).

Praktisoivia kunnaneläinlääkäreitä on kahdeksan, joista Pielavedellä on kaksi, kaikissa muissa kunnissa (Keitele, Rautalammi, Suonenjoki, Tervo ja Vesanto) yksi ja yksi toimii ilman vakituista toimipistettä, sijaistaen muita praktisoivia kunnaneläinlääkäreitä.

V. 2011 alkaen Karttulan alueen suurelänpraktiikka ja –päivystys on hoidettu Kuopion kaupungille ostopalveluna. Jatkosopimuksesta Kuopion kanssa neuvottelee Tervon kunta. Karttulan alueen eläinlääkintähuollon päävastuu ja käytännön toteutus on Tervon eläinlääkärin tehtävänä. Hänen koko työajastaan on arvioitu kuluvan n. 70 % Karttulan suurelänpraktiikan hoitoon ja terveydenhuoltoon. Hänen varahenkilönään toimii Vesannon kunnaneläinlääkäri.

10.1. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus kunnissa

Kunnaneläinlääkärin tavoittaa puhelimitse vuorokauden ympäri. Vastaanotto- ja soittoaika neuvontaa ja ajanvarausta varten on ilmoitettu paikallislehdessä, puhelinluettelossa ja vastaanottojen yhteydessä. Päivystysaikana puhelu ohjautuu suoraan päivystävän eläinlääkärin puhelinnumeroon riippumatta siitä, kenen kunnaneläinlääkärin numeroon asiakas soittaa. Yhteydenotot ovat asiakkaalle maksuttomia kaikkina vuorokauden aikoina. Eläinlääkäreiden yhteystiedot julkaistaan päivystysalueittain niin, että Pielaveden ja Keiteleen tiedot ovat viikoittain ilmestyvässä Pielavesi-Keitele –lehdessä ja Sisä-Savon alueen tiedot ovat luettavissa Sisä-Savon Sanomien torstain numerosta.

Yhteistoiminta-alueella on kaksi päivystyspiiriä: Pielaveden ja Keiteleen muodostama päivystyspiiri, sekä Rautalammin, Suonenjoen, Tervon ja Vesannon päivystyspiiri (Sisä-Savo). Erillistä pieneläinpäivystystä ei ole, eikä toistaiseksi ole myöskään tehty remissiosopimusta minkään yksityisen palvelun tarjoajan kanssa. Lähimmät yksityiset palvelun tarjoajat ovat Kuopiossa, Iisalmissa, Äänekoskella ja Pieksämäellä.

Eläinlääkäreiden ajankäytön hallittavuutta ja ajanvarausperusteisen suunnitelmallisen terveydenhuoltotyön mahdollistamista on pyritty parantamaan eläinlääkäreiden työajan

järjestelyillä ja ottamalla käyttöön sähköinen ajanvarausjärjestelmä. Järjestelmä mahdollistaa läsnäololistojen ja ajanvarausten tekemisen ja tarkistamisen internetyhteydellä. Pyrkimyksenä on jatkossa keskittää akuutti-praktiikan hoito osalle praktikoista, jolloin osa voi tehdä ajanvarausperusteista praktiikkaa ja terveydenhuoltotyötä. Sisä-Savon päivystysalueella arkipäivisin päivystäjä hoitaa kiireelliset potilaat klo 9.30 alkaen. Järjestely parantaa eläinlääkäreiden tavoitettavuutta kiireellisissä tapauksissa päiväsaikaan ja toisaalta eläinlääkäreiden mahdollisuutta keskittyä aikaa vaativiin tilakäynteihin.

10.2. Viranhaltijoiden pätevyys

Kaikilla viranhaltijoilla on eläinlääketieteen lisensiaatin pätevyys ja he ovat Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä. He ovat pitkään alueella työskennelleitä eläinlääkäreitä ja heillä on hyvä paikallistuntemus alueen tuotanto- ja muista suurelainten pitopaikoista. Erikoiseläinlääkärin tutkinto Rautalammin kunnaneläinlääkäri Tanja Lehtolaisella (tuotantoeläinsairaudet), lisäksi hän on väitellyt eläinlääketieteen tohtoriksi. Hygienikon pätevyys on Suonenjoen kaupungineläinlääkäri Sirpa Korhosella. Tuulikki Jauhaisella on tuotantoeläinlääketieteen diplomitutkinto. Uusien sijaisten pätevyys ja oikeus toimia eläinlääkäreinä varmistetaan Elintarviketurvallisuusvirasto Evirasta.

10.2.1 Muu henkilökunta

Suonenjoen kunnaneläinlääkäri on yksityisesti palkannut avustajan. Vastaanottojen siivouksen on kunta järjestänyt, kullekin vastaanotolle on 1-8 h/vk vastaanottotilojen pinta-aloista ja käyttöasteesta riippuen. Palvelu ostetaan Tervon kunnalta Tervon vastaanotolle, Vesannon kunnalta Vesannon vastaanotolle, Keiteleelle sekä Pielavedelle palvelu hankitaan yksityiseltä palveluntuottajalta ja Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymältä Rautalammille ja Suonenjoelle. Siivoukseen on varattu viikossa kaikille vastaanotoille yhteensä 18 htt, joka tekee vuositasolla 936 htt taikka 125 htp (1 htp = 7,5 htt). Vastaanottotilojen muusta rakenteellisesta sekä teknisestä kunnossa- ja ylläpidosta vastaavat kiinteistön omistajat sekä vuokralaiset tehtyjen vuokrasopimusten mukaisesti. Välineet eläinlääkärit huoltavat itse. Laitteet huollatetaan ja korjautetaan laitteen toimittajan kautta.

Tervon kunta palkkaa koko ympäristöterveydenhuollon tarpeeseen toimistotyöntekijän, jonka työmäärästä alussa n. 70 % kohdistuu ympäristöterveydenhuoltoon, myöhemmin mahdollisesti 100 %. Lisäksi Istekki ja Nilakan kuntien yhteinen ICT-asiantuntija hoitavat myös eläinlääkintähuollon asioita. Keskitettyjen hallintopalvelujen osuus Tervon kunnassa on 10 % koko ympäristöterveydenhuollon osalta.

Katso myös Eviran lomake Resurssitarpeen kartoitus (liite 10).

10.3. Hallintomenettelyn tuntemus

Kunnaneläinlääkärit ovat saaneet perehdytystä hallintomenettelyyn paitsi tutkintoon tähtäävän koulutuksen yhteydessä, myös Aluehallintoviraston ja Eviran järjestämissä

koulutuksissa ja työkokouksissa. Tarvittaessa ympäristöterveysjohtaja konsultoi praktikkoja. Myös aluehallintoviraston eläinlääkäreiltä kysytään neuvoja.

10.4. Koulutussuunnitelma

Talousarviossa on varattu henkilöstön koulutukseen määräraha, joka on suuruudeltaan 800 €/viranhaltija. Mahdollisuuksien ja tarjonnan mukaan pyritään valitsemaan sekä praktikkaan että virkatehtäviin liittyvää koulutusta. Aluehallintovirastojen järjestämiin työkokouksiin varataan kaikille viranhaltijoille mahdollisuus osallistua. Jos tarjolla on aiheeltaan työaluetta ja työnkuvaavaa palvelevaa maksutonta koulutusta, hyödynnetään myös tätä mahdollisuutta. Tasapuolisuutta pyritään toteuttamaan niin, että kaikille olisi mahdollisuus osallistua vähintään yhteen maksulliseen koulutukseen vuodessa. Eläinlääkäripäiville osallistuu yleensä 1-3 viranhaltijaa ohjelman sisällöstä ja sijaistilanteesta riippuen. Muita toistuvia koulutuspäiviä ovat mm. praktikkoeläinlääkäreiden koulutuspäivät, Kunnalliseläinlääkäripäivien ja Hygieenikkoeläinlääkärien kokousten yhteydessä olevat koulutusluennot, joihin vuosittain joku praktikoista osallistuu.

Tarkempi koulutussuunnitelma muodostuu vasta kun tiedetään eri koulutusjärjestäjien aikataulut ja koulutusten sisältö. Henkilökohtainen koulutussuunnitelma voidaan laatia kehityskeskustelujen perusteella huomioiden myös tarve saada koulutusta hallintomenettelylaista. Liitteeseen 11 on laadittu arvio praktikkoeläinlääkäreiden koulutustarpeesta koko yhteistoiminta-alueella 2015-2019. Pitkää sijaisuutta hoitavien viransijaisien mahdollisuutta osallistua koulutukseen tuetaan.

10.5 Voimavarat

Yhteistoiminta-alueella on kahdeksan praktisoivan kunnaneläinlääkärin virkaa, Kaikki kahdeksan praktisoivan eläinlääkärin virkaa on täytettynä 12.12.2014 (Ymp.terv.ltk § 50, 12.12.2014). Eläinlääkärit hoitavat yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien kuuden kunnan aluetta, sekä ostopalveluna yhden ulkopuolisen kunnan osalta suurelänpalvelut. Praktisoivat eläinlääkärit ja heidän vastattavana olevat toimialueensa ovat taulukossa. Jokaisessa kunnassa on vastaanottotila. Pielavedellä on kaksi kunnaneläinlääkäriä yhteisvastaanotolla. Kaikki eläinlääkärit hoitavat praktikkaa, päivystystä sekä tarvittaessa virkatehtäviä. Praktisoivien kunnaneläinlääkärien vastuualueet ovat pääasiasa kuntakohtaiset. Kuitenkin eläinlääkärit voivat käyttää toimi- ja virkavaltaa koko yhteistoiminta-alueella.

1.10.2013 on aloittanut valvontaeläinlääkäri, jonka toimialueena on koko yhteistoiminta-alue. Valvontaeläinlääkärin toimenkuvaan kuuluu eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvonta, eläintautivalvonta sekä elintarvikevalvonnasta laitosvalvonta ja alkutuotannon valvonta. Tilapäisesti ympäristöterveysjohtajan ollessa estynyt/esteellinen hoitamaan tehtävänsä valvontaeläinlääkäri toimii vastaavana eläinlääkärinä hoitaen eläinlääkintähuollon viranomaistehtävien ja siihen liittyvän elintarvikevalvonnan johtavana viranhaltijana toimimisen, mukaan lukien eläinlääkintähuollon substanssihenkilöstöhallinto.

Laskelma eri työtehtävien perusteella jakautuvasta henkilöstön työajan käytöstä on esitetty Eviran Resurssitarpeen kartoitus -lomakkeessa. Eläinten terveydenvalvonnalle sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnalle on alueen eläinmäärä, tilat sekä tilatyypit huomioon ottaen tehty arviointiin perustuva resurssien varaus.

Praktisoivien kunnaneläinlääkäreiden työsidonaisuus on edelleen suuri, koska päivystystä hoitavat samat viranhaltijat, jotka tekevät ensin normaali päivätyön. Eläinlääkärin työhön sitoutuvuus kuukaudessa n. 264 h, kun päivystysvelvollisuus on ¼, normaali työpäivän pituudeksi arvioidaan 8 h, päivystys alkaa klo 15 ja oletetaan että päivystysvapaat pidetään. Eläinlääkäreille tehdyn kyselyn mukaan normaali työpäivän pituus oli kuitenkin keskimäärin enemmän kuin 8 h.

Työsidonaisuutta pyritään edelleen vähentämään käyttämällä riittävästi sijaisia ja tarvittaessa ulkopuolisia päivystäjiä. Alueelle ensimmäistä kertaa työhön tuleville eläinlääketieteen kandidaateille määrätään vakituiseen henkilökuntaan tai pitkäaikainen viransijainen tutoriksi. Tutori sitoutuu olemaan sijaisen tavoitettavissa vuorokauden ympäri eläinlääkärin työhön liittyvän tuen saamiseksi. Tutoroinnista maksetaan erilliskorvaus. Työsidonaisuutta pyritään edelleen vähentämään päivystysjärjestelyjen uudelleen organisoinnilla, joka parantaa osaltaan myös töiden etukäteissuunnittelua sekä työssä jaksamista.

Taulukko 2. Eläinlääkärit ja vastualueet

Nimi	virkanimike/toimipaikka
Johanna Sokka (virkavapaalla 1.1-31.12.2018) sijainen (50%) Marika Hakonen 1.1.- 31.12.2018 sijainen (50%)Katja Ahlsten 1.1.-31.5.2018	Eläinlääkäri Keitele
Tuulikki Jauhiainen (virkavapaalla 50%) sijainen Marika Hakonen 1.1.2018-	Eläinlääkäri Pielavesi
Seija Tikkanen	Eläinlääkäri Pielavesi
Tanja Lehtolainen (virkavapaalla 20%) sijainen Katja Ahlsten 1.1.-31.5.2018	Eläinlääkäri Rautalampi
Sirpa Korhonen	Eläinlääkäri Suonenjoki
Päivi Romunen	Eläinlääkäri Tervo (+Karttula)
Anu Hallikainen	Eläinlääkäri Vesanto
Viivianna Leppänen	Eläinlääkäri koko yhteistoiminta-alue
Heidi Brisk	Valvontaeläinlääkäri koko yhteistoiminta-alue

11. TIETOJÄRJESTELMÄT

Kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on käytössään tietokoneet, joita käytetään myös praktiikkaan liittyvässä toiminnassa. Vastaanotoilta on internetyhteydet. Lähes kaikilla eläinlääkäreillä on älypuhelimet ja mobiili-internetyhteys. Lisäksi eläinlääkäreille on hankittu tablet-tietokoneet. Laitteistoa päivitetään jatkuvasti tarpeen mukaan. Tavoitteena on, että sähköinen asiointi sekä keskinäisessä että muiden viranomaisten välisessä viestinnässä ja tiedonsiirrossa lisääntyisi ja samalla ajankäyttö tehostuisi ja turha paperien lähettely vähenisi.

Praktisoivien eläinlääkäreiden työohjelmassa on Provet Win-ohjelmisto. Ohjelmistossa on Provet Yhteisö-palvelu, joka mahdollistaa kaikkien yhteistoiminta-alueen eläinlääkäreiden kesken hoitotietojen jakamisen, mikä puolestaan parantaa potilasturvallisuutta jatkohoitotilanteissa. Provet.mobi-palvelu taas mahdollistaa uusien eläinlääkärikäyntien tallentamisen, käyntien laskutuksen ja hoitohistorian selaamisen mobiililaitteilla.

V. 2014 lopulla on otettu käyttöön Provetin sähköinen ajanvarausohjelma. Ohjelma mahdollistaa työ- ja läsnäololistojen sekä ajanvarauksien tarkistamisen ja päivittämisen koko yhteistoiminta-alueen eläinlääkäreiden osalta etänä internetyhteydellä. Lisäksi on otettu käyttöön Provetin Yhtymäraportointi-palvelu, joka mahdollistaa käyntitilastojen tarkastamisen ja raportoinnin etänä ajantasaisesti. Myös julkisen sähköisen ajanvarausjärjestelmän käyttöönottoa jatketaan tarpeen mukaan.

Praktisoivien kunnaneläinlääkärien aktiivisessa käytössä on lisäksi terveydenhuollon seurantajärjestelmät Naseva ja Sikava sekä Hippoksen ylläpitämä Heppa-järjestelmä ja Kennelliiton ylläpitämä Omakoira-järjestelmä. Kaikki praktisoivat eläinlääkärit käyttävät Nasevaa ja Sikavaa. Eläinlääkärit ovat osallistuneet Naseva- ja Sikavakoulutuksiin. Pitkäaikaisilta sijaisilta edellytetään Nasevan ja Sikavan hallintaa ja käyttöä. Vuonna 2015 pyritään ohjeistamaan tuottajia valtuuttamaan kaikki alueen eläinlääkärit Nasevaan ja Sikavaan, jotta ohjelmistojen hyödyt saadaan kattavasti käyttöön.

Näiden lisäksi kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on mahdollisuus hakea käyttöoikeuksia erilaisiin viranomaiskäytössä oleviin tietojärjestelmiin sekä VYHA:ään (valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon tiedonhallintajärjestelmä) ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen selaajaksi. Käyttöoikeudet ovat eläinlääkärikohdattaiset. Viranomaistietojärjestelmistä kunnaneläinlääkäreitä koskevia ovat TRACES, Eviranet, Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä (Elvi), Eläintenpitäjärekisteri ja Kartturi-sovellus.

Yllä mainituista tietojärjestelmistä aktiivisimmin on käytössä TRACES, johon usealla eläinlääkärillä on haettuna käyttöoikeudet ja jota käytetään tarvittaessa. Lisäksi valvontaeläinlääkäri tarkastaa aktiivisesti kaikki TRACES-ilmoitukset ja tarvittaessa ohjeistaa kunnaneläinlääkäreitä tarvittavissa toimissa. Jatkossa eläinlääkäreille tulee

tarjota riittävää tiedotusta ja koulutusta viranomaisjärjestelmien käyttöönotosta ja käytöstä.

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n ylläpitämä selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon toimenpiteet niiltä lypsykarja- ja naudanlihantuotantotiloilta, jotka solmivat terveydenhuoltosopimuksen. Nasevan avulla voidaan seurata tiloilla tehtyjä terveydenhuoltokäyntejä sekä terveydenhuollon kansallisten tavoitteiden toteutumista. Näitä ovat maidon- ja naudanlihantuotannossa mm. vapaus BVD:stä, salmonellasta ja pälvilsasta, ennakoiva tautien torjunta, jäämien hallinta sekä eläinten hyvinvointi ja hyvä maidon ja lihan laatu. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä.

Sikava eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä on selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Rekisteriä ylläpitää ETT ry. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveyslukuutusjärjestelmät yhdeksi keskitetyksi kansalliseksi rekisteriksi. Ratkaisu mahdollistaa sikaloiden terveyslukuutusten ja luokitusmuutosten reaaliaikaisen seurannan, sikaloiden tautitilanteen ja sioille annettujen lääkkeiden sekä lääkkeiden käyttötarpeiden syiden seurannan, ketjuinformaatiotietojen välittämisen sekä tarjoaa runsaasti muuta informaatiota eri käyttäjäryhmille. Rekisterin terveyslukuutustietojen perusteella teurastamot voivat suunnitella eläinkuljetukset ja teurastukset siten, että terveet siat eivät saa tartuntoja sairasta sioista.

Heppa-järjestelmästä on tarkistettavissa hevosten ajantasaiset omistajatiedot. Järjestelmään on myös mahdollista kirjata ja tarkastaa hevosen rokotus- terveystiedot ja niiden ajantasaisuus sekä mahdollinen elinikäinen teurastuskieltomerkintä.

Omakoira-järjestelmään eläinlääkärit voivat tallentaa tunnistusmerkintöjä ja etsiä mikrosirunumeron tai rekisterinumeron perusteella omistajatietoja.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa) sekä tuonnissa EU:n ulkopuolista maista. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksenrajatarkastustodistus sähköisesti. TRACES-järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähetyksiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista. Lisäksi se sisältää kartaston, jonka avulla voi tehdä eläville eläimille vaadittavan reittisuunnitelman sekä voimassa olevan EU-lainsäädännön valvonnan koskien elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakauppaa ja tuontia kolmansista maista.

TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (kunnaneläinlääkärit, läänineläinlääkärit, maa- ja metsätalousministeriö, Tulli ja Evira) että toimijat.

Elintarvikevalvonnan ja eläinlääkinnän viranomaiskstranet eli Eviranet on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Eviran toimialan viranomaisten välistä viestintää. Eviranetissä jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Julkinen Evira.fi -internetsivusto palvelee erityisesti kuluttajia, toiminnanharjoittajia ja yrittäjiä, kun pelkästään valvojille suunnattu materiaali on Eviranetissä.

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä (Elvi) on hallinnonalan perusjärjestelmä, joka korvaa vaiheittain Eliten ja Elviksen. Elvin ensimmäiset osat on otettu käyttöön 2014. Eliten käyttö jatkuu rinnakkain Elvin kanssa ainakin vuoteen 2016 asti. Elitesä, myöhemmin Elvissä, on eläinlääkäri-, eläinkuljettaja-, eläinvälittäjä- ja lääkevalmisterekisterit. Lisäksi Elviin tullaan tallentamaan virkatoimituksia, tautitapauksia, tautivastustusohjelmat (MV:n, CAE:n ja Scrapien osalta), luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläinten pitopaikat sekä rajoittavat määräykset. Täydentävien ehtojen tarkastukset tallennetaan omalla sovelluksellaan, jonne kirjaudutaan toistaiseksi Eliten kautta. Elvi kytkeytyy kohde- ja asiakastietojärjestelmään ja jatkossa myös eläinrekistereihin, rokotusrekisteriin ja Kartturiin tautitapausten käsittelyn helpottamiseksi. Toistaiseksi Elvi on Eviran ja AVI:n käytössä, mutta jatkossa myös kunnaneläinlääkärit tulevat käyttämään Elviä. Kaikki eläinten hyvinvoinnin otantavalvontaan liittyvät toiminnallisuudet on siirretty Elviin ja *Eläinten hyvinvointisovellus (Elvis)* on poistunut aktiivikäytöstä, mutta on edelleen selattavissa. Elvin käyttöönotto toteutetaan v. 2016 aikana tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan huomioiden ohjeistus.

Eläintenpitäjärekisteri on Eviran omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Kunnan maaseutuviranomaisten käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään kaikki lammas-, nauta-, sika- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläintenpitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat merkintätunnukset (siat ja munintakanalat). Hevosten pitäjät on seuraava rekisteriin tehtävä täydennys. Eläintenpitäjärekisteriä käyttävät Evira, läänin- ja kunnaneläinlääkärit, ELY-keskukset sekä kunnan maaseutuviranomaiset. Evirassa on aloitettu keväällä 2014 Eläintenpitäjärekisterin sähköinen asiointi -projekti. Eläintenpitäjärekisteri tulee olemaan sähköisen asioinnin pilottiprojekti.

Kartturi-sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä tilat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja tietyn alueen eläintenpitopaikoista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten. Aikaisemmin Kartturi oli läänineläinlääkäreiden käytössä, mutta käyttöoikeuksia on 2.4.2014 alkaen voitu myöntää myös kunnaneläinlääkäreil-

le. Kartturin käyttömahdollisuuksia kehitetään edelleen vuoden 2014 aikana. Viranomaisille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

12. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

Yleisesti ympäristöterveydenhuollon ulkoisesta viestinnästä ja tiedottamisesta vastaa ympäristöterveysjohtaja. Yksittäisen tapauksen kohdalla viestinnästä vastaa se viranhaltija, jonka toimenkuvaan tapaus kuuluu. Tiedottamiseen käytetään pääsääntöisesti paikallislehtiä. Yhteystiedot julkaistaan paikallislehdessä viikoittain. Kaikille viranhaltijoille on v. 2012 alusta lähtien yhteinen sähköpostiosoite muotoa etunimi.sukunimi(at)tervo.fi. Lisäksi on lähinnä viranomaistiedottamista ja sisäiseen käyttöön tarkoitettu ryhmäsähköpostiosoite elainlaakari(at)tervo.fi.

Tervon kunnan verkkosivuilla on ympäristöterveydenhuollolle omat sivut, joilla julkaistaan yhteystietojen lisäksi tietoa alueen eläinlääkintähuollosta. Sisällöstä vastaa henkilökunta itse, ja sivujen ylläpidon teknisestä toteutuksesta atk-tukihenkilö. Verkkosivuilla on mahdollista julkaista myös ajankohtaistiedotteita. Lautakunnan pöytäkirjat tulevat myös nähtäville verkkosivuille. Käynnissä on edelleen Nilakan kuntien yhteinen ICT-muutostyö. Kunnan olemassa olevien verkkosivujen ylläpitoa jatketaan, mutta uudistustyö on käynnistetty. Kunnan uudet verkkosivut on otettu käyttöön vuonna 2017.

Eläinlääkintähuollon sisäisessä tiedottamisessa ja yhteydenpidossa käytetään puhelinta, sähköpostia, tekstiviestiä ja kirjepostia. Yhteisiä palavereita, joihin kaikki eläinlääkintähuollon viranhaltijat pyritään saamaan paikalle, järjestetään 4-6 kertaa vuodessa. Palavereiden käytännön toteuttamista hankaloittaa kahden henkilön sitouttaminen päivystykseen. Palavereissa käsitellään esim. päivystyksiä, vuosilomia, koulutuksia, talousarviota, yhteisiä toimintatapoja sekä sillä hetkellä ajankohtaisia asioita.

Yhteyttä aluehallintoviranomaisiin pidetään puhelimitse, kirjepostilla ja sähköpostin avulla. Jokainen kunnaneläinlääkäri vastaa oman virkansa hoidossa tulevista keskusvirastoille tiedottamista edellyttävistä asioista itse. Samoin raportoinnista keskusvirastoille, lukuun ottamatta elintarvikevalvonnan ELTU-raportointia, joka hoidetaan keskitetysti elintarvikevalvonnan kautta, jokainen kunnaneläinlääkäri huolehtii itse. Taloushallinnon raportoinnista lautakunnalle ja keskushallinnosta toisaalta työntekijöihin päin huolehtii ympäristöterveysjohtaja.

Poliisiviranomaisiin eläinlääkärit ottavat yhteyttä eniten eläinsuojelulain tehtävien puitteissa; yhteydenpito tapahtuu käytännössä puhelimen välityksellä. Kirjallisen virka-apupyynnön tekee se viranhaltija, joka tarvitsee poliisin virka-apua eläinsuojelutapauksen hoitamiseksi.

Kunnan valmiussuunnitelmassa on kuvattu erityistilanneviestintä vesi- ja elintarvikevälitteisissä epidemioissa.

Eläinlääkintähuollon käyttöön on hankittu myös VIRVE-puhelimia (yhteensä 5 laitetta), mutta ne eivät ole aktiivisessa käytössä. Virve-puhelimien käyttöön on saatu koulutusta vuonna 2015.

13. MAKSUT

Koko yhteistoiminta-alueella on käytössä tuotantoeläinten hoidosta aiheutuneiden kustannusten osittainen korvaus eli subventiot. Myös ammattimainen hevosityrittäjäyys kuuluu subvention piiriin. Lisäksi Kuopion kaupunki maksaa subventiota Karttulan alueella tapahtuvista tuotantoeläinkäynneistä. Eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaan kunta voi osallistua peruseläinlääkäripalvelusta ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. Varmistaakseen sen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvataksaan kuntalaisten tasapuoliset oikeuden lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä, pitäisi kuntien asettaa tietty omavastuuosuus matkoista johtuviin kustannuksiin (kunnallisen eläinlääkäritaksan matkasta riippuva käyntimaksu ja kilometrikorvaukset) ja subventoida eläinlääkäripalvelujen käyttöä omavastuuosuuden ylittävältä osalta. Omavastuun osuus eläimen omistajalle on 1.1.2015 alkaen 90 € arvonlisäverollisesta yhteenlasketusta käyntimaksusta ja kilometrikorvauksesta. Omavastuun suuruus on sama myös päivystysaikana. Alueella ei peritä klinikkamaksua eikä puhelinyhteydenotto aiheuta lisäkustannuksia asiakkaalle.

Valtio ostaa kunnalta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvän viranomaisvalvonnan eli korvaa laskutuksen perusteella tähän työhön käytetyn työajan sivukuluineen, matkat ja tarvikkeet.

14. VALVONNAN TOIMEENPANO

14.1 Eläinten terveyden valvonta ja eläintautivalmius

Alueella on yhdeksän kunnaneläinlääkäriä virkaa; kahdeksan praktikkoeläinlääkäriä ja yksi valvontaeläinlääkäri. Viranhaltijan toimivalta on 1.1.2012 lähtien määritelty niin, että viranhaltija on toimivaltainen koko ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Erityistilanteissa esim. eläintautiepidemian sattuessa, on mahdollista irrottaa 5-7 eläinlääkäriä tekemään tautivastustusta. Loput 2-4 eläinlääkäriä keskittyvät ainoastaan kiireellisen eläinlääkäriä avun antamiseen ja päivystykseen. Sijaisia palkataan praktiikkatyöhön, mikäli heitä käytettävissä ja saatavilla. Rautalammin kunnaneläinlääkäri Tanja Lehtolainen kuuluu valmiuseläinlääkäreihin.

Alueella on kolme (Rautalampi + Suonenjoki, Tervo + Vesanto sekä Keitele + Pielavesi) näytteenotto- ja suojaruustepakkia hankittu lintuinfluenssan näytteenottoa varten, mutta tarvittaessa niitä voidaan soveltaen käyttää myös muihin tartuntatautitapauksiin. Suojaruustusten osalta pakkauksia tullaan vielä täydentämään. Valvontaeläinlääkäriä toimintaa varten on varattu tarvittavaa näytteenotto- ja suojavälineistöä. Lisäksi jokaisella kunnaneläinlääkäriällä on tarvikevarastoissaan aina varalla desinfiointiaineita ja näytteenottovälineitä. Helposti leviävissä eläintauoissa, kuten esim. suu- ja sorkkatauti tai Newcastle'n tauti, koordinoituvastuu siirtyy Aluehallintovirastolle. Tällöin noudatetaan viraston ohjeita ja määräyksiä epidemian leviämisen estämiseksi ja taudin hävittämiseksi. Apuna käytetään asianomaista tautia käsittelevää lainsäädäntöä sekä erityisoppaita. Varsinaista omaa alueellista suunnitelmaa ei yhteistoiminta-alueella tällä hetkellä ole.

14.1.2 Eläintautiepäilyt ja –tapaukset

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä syntyy yleensä joko tilalla eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Epäilyn perusteella kunnaneläinlääkäri ottaa yhteyttä aluehallintovirastoon, ryhtyy lain edellyttämiin toimenpiteisiin taudin toteamiseksi, taudinsyyn selvittämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. Aluehallintovirasto ohjeistaa jatkotoimenpiteistä. Tarvittaessa annetaan tilalle eläintautilainsäädännön mukaiset tautikohtaiset rajoittavat määräykset. Viranomaisnäytteiden otto ja aluehallintoviraston pyynnöstä epidemiologinen selvitys kuuluvat pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäriä työtehtäviin. Näytteiden toimittamisesta laboratorioon on kerrottu kohdassa 15.5 *Laboratoriopalvelut*. Lisäksi liitteissä 8 ja 9 on ohjeita näytteiden lähettämisestä Itellan ja matkahuollon kautta.

Mikäli kyse on helposti leviävästä eläintaudista, vaarallisesta eläintaudista taikka zoonoositapauksesta, aluehallintoviraston eläinlääkäriin otetaan yhteyttä jo varhaisessa vaiheessa yleensä ensisijaisesti puhelimitse. Zoonoositapauksista ilmoitetaan MMM EEOp [1346/95](#) mukaisesti ensimmäisenä arkipäivänä alueen tartuntatautihoitajille, terveyskeskuksen johtavalle lääkäriä taikka ylilääkäriä joko Kysterin Nilakan alueella (Keitele, Pielavesi, Tervo ja Vesanto) tai Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymässä (Suonenjoki ja Rautalampi). Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot ovat Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa.

Mikäli tarttuvasta taudista on epäilyä Karttulan alueeseen kuuluvalla tilalla, ilmoitetaan asiasta välittömästi Siilinjärven kunnan ympäristöterveyspalveluihin. Muu eläintaudeista ilmoittaminen tapahtuu kunnaneläinlääkäriin kuukausi-ilmoituksella aluehallintovirastoon.

14.1.3 Terveysvalvontaohjelmat

Tautivastustusohjelmiin kuuluvien tilojen (liite 7) tiedot (liittymisasiakirjat, tulosvastaukset ym) säilytetään valvontaeläinlääkäriin toimistolla omissa mapeissaan merkittävänä niin, että ne ovat helposti viransijaistenkin löydettävissä. Salmonella-valvontaohjelmiin kuuluvat siipikarjatilat ilmoittavat valvontaeläinlääkärille, kun uusi parvi saapuu tilalle. Eläinlääkäri tarkistaa asiapaperit aina tilakäynnin yhteydessä.

14.1.4 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus

Yhteistoiminta-alueella toimii kolme sellaista kalankasvatusta, jotka tuottavat kalanpoikasia vesiviljelyyn. Lisäksi alueella on ruokakalakasvatusta, onkilammikoita ja luonnonravintolammikoita. Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto toteutetaan Aluehallintoviraston määräämällä tavalla. Kalalaitosten valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri. Vesiviljelykohteille on omat valvontakansiot, joissa säilytetään tarkastuskertomusten kopiot sekä tarvittavat muut asiapaperit.

Mikäli laitokset harjoittavat myös vientiä ulkomaille, vientitarkastuksista laaditaan kohdemaasta riippuen joko TRACES-asiakirja tai vesileimapaperille laadittu terveystodistus. Vientitarkastukset hoitaa pääsääntöisesti laitosten hoitava eläinlääkäri eli sen kunnan virkaeläinlääkäri, jonka alueella laitos sijaitsee. Vientitodistuksista jää kopiot allekirjoittajan arkistoihin paperikopiona, osa myöskin sähköisenä PDF- tiedostona. Laitosten hoitavilla eläinlääkäreillä on kansiot, joissa säilytetään laitoksia koskevat vientitodistukset, tutkimustulokset, lääkemääräykset, lääkeresultat ja erityisluvat.

14.1.5 Muu tautiseuranta

Valvontaeläinlääkäri vastaa pääsääntöisesti tarvittavasta näytteenotosta. Jos Aluehallintovirasto tai EVIRA lähettää määräyksen näytteenotosta valvontaeläinlääkärille, hän vastaa siitä, että tarvittavat toimenpiteet tulee tehtyä, tiedot taltioitua sekä tiedon toimittamisesta aluehallintovirastolle.

14.1.6 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Alueella ei ole sivuoteasetuksen mukaisia laitoksia.

14.1.6.1 Sivutuotteiden hautaaminen

Tervon ympäristöterveydenhuollon alueella siipikarjan ja sikojen hautaaminen on sallittua, mutta märehitjiitä ei saa haudata. Alue kuuluu märehitjiöiden osalta raadonkeräilyalueeseen.

Hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa, joissa valmistetaan eläinperäisiä elintarvikkeita, ja vesiviljelylaitosten sivutuotteet kerätään, käsitellään ja hävitetään sivutuotelain- ja asetuksen mukaisesti.

14.1.6.2 Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Haaskoista tehdyt ilmoitukset eläinlääkäri tallentaa järjestelmään. Suunnitelmallista haaskavalvontaa ei tehdä. Mikäli aiheutta on epäillä lainsäädännön rikkomuksia, kunnaneläinlääkäri selvittää rikkomuksen todenperäisyyden ja laajuuden, sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

14.2. Eläinten tuonti ja vienti

Alueella ei ole säännöllistä eläinkunnan tuotteita, eläviä eläimiä taikka sukusolujen ja alkioiden tuontia harjoittavia toimijoita. Yksittäisiä eläimiä saatetaan tuoda maahan tai viedä maasta. Lisäksi on eläinten kanssa ulkomailla kilpailuissa tai näyttelyissä kävijöitä sekä eläinten kanssa lomalla matkustavia. Vientiä harjoittavia toimijoita on muutamia.

Traces- käyttöoikeudet on valvontaeläinlääkärillä sekä tarvittaessa muilla eläinlääkäreillä. Tähän järjestelmään kuuluvista maista tuoduista eläimistä eläinlääkäri saa tiedon siten, että sähköpostiin tulee ilmoitus TRACES-järjestelmän kautta. Myös läänineläinlääkärit informoivat tuonneista kunnaneläinlääkäreitä. Tuotavan eläimen tarkastaa se kunnaneläinlääkäri, jonka alueella tuojan kotipaikka on. Jos tarkastuksen suorittanut kunnaneläinlääkäri ei käytä TRACES -järjestelmää, hän toimittaa tiedot alueen läänineläinlääkärille, joka vie tarkastustuloksen järjestelmään. Kustannuksista vastaa eläimen tuoja/omistaja. Mikäli tuonnin ehdot eivät täyty, kunnaneläinlääkäri ottaa yhteyttä aluehallintovirastoon jatkotoimia varten.

Vientitarkastuksen ja vaadittavat asiakirjat tekee kukin kunnaneläinlääkäri oman vastuualueensa vienneistä. Vastaanottavien vientimaiden vaatimusten täyttämistä ja asiakirjojen sisällöstä on viejän itse vastattava sekä laadittava tarvittaessa asiakirjan teksti sekä käännökset kohdemaan kielelle. Mahdollisuuksien mukaan käytetään Eviran laatimia virallisia eläinlääkintötodistuksia, joiden tilaamisessa, käsittelyssä ja säilyttämisessä noudatetaan Eviran ohjeistuksia. Tuonnista ja viennistä aiheutuvat eläinlääkärikulut maksaa eläimen omistaja taikka viejä.

14.3 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojeluvalvonnan tavoitteena on vähentää sellaista eläintenpitoa ja eläinten käsittelyä, josta aiheutuu eläimille tarpeetonta kärsimystä. Tavoitteeseen pyritään säännöllisten sekä epäilyn perusteella tehtävien tarkastusten ja niiden yhteydessä annettavan neuvonnan ja ohjauksen sekä tarvittaessa hallinnollisten toimenpiteiden avulla.

Kunnaneläinlääkärillä on *eläinsuojelulain (247/1996 & muutokset § 39)* nojalla oikeus ja velvollisuus tehdä eläimen ja eläintenpitotilan eläinsuojelutarkastus silloin, kun epäily eläinsuojelulain vastaisesta eläimen pidosta on herännyt. Epäily voi herätä ulkopuolisen henkilön tekemän ilmoituksen johdosta, muun tarkastuksen yhteydessä tai muiden tietojen perusteella.

1.10.2013 alkaen eläinsuojeluvalvonta kuuluu pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärille. Valvontaeläinlääkäri pyrkii käsittelemään vastaanottamansa epäilyilmoituksen 1 kk:n sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta. Edellisestä poiketen kiireelliset ilmoitukset käsitellään samana päivänä. Ilman epäilyä saadaan tarkastaa ESL:n § 25 mukaiset ns. ilmoitusvelvolliset kohteet eli riistatarhat, eläintarhat, eläinkaupat sekä muut laajamittaista eläintenpitoa harjoittavat toimijat. Valvontaeläinlääkärillä on lisäksi velvollisuus tehdä aluehallintoviranomaisen erikseen määräämät eläinsuojelutarkastukset.

Ilmoitusvelvolliset eläintenpitoyksiköt pyritään tarkastamaan riskiperusteisesti.

Kun valvontaeläinlääkäri saa ilmoituksen joltain kansalaiselta eläinsuojelurikkomusepäilystä, hän selvittää epäilyksen todenperäisyyden ja tekee tarvittaessa tarkastuksen. Ilmoitus voi tulla myös toiselta viranomaiselta (poliisi, läänineläinlääkäri jne.). Jos tarkastuksessa todetaan eläinsuojelulain vastainen rikkomus, annetaan eläimen omistajalle tai haltijalle määräys korjata virheet tai laiminlyönnit. Määräajan umpeuduttua tehdään uusintatarkastus. Mikäli valvontaeläinlääkäri ei esim. vuosiloman takia pääse pian määräajan umpeuduttua itse tekemään uusintatarkastusta, hän ohjaa sijaisensa tai jonkun toisen kunnaneläinlääkärin toteuttamaan tehtävän. Toistuvista tai vakavista eläinsuojelusäädösten rikkomisesta sekä annettujen määräysten noudattamatta jättämisestä tehdään tutkintapyyntö poliisille mahdollisen rikosoikeudellisen seuraamuksen määräämistä varten. Tarkastuspöytäkirjat tallennetaan eläinsuojelu-mapeissa sekä sähköisesti tiedostona valvontaeläinlääkärin koneella ja ympäristöterveyshuollon tiedostossa. Kopiot lähetetään paikalliselle poliisiviranomaiselle ja läänineläinlääkäreille.

Eläintenpitokiellon saaneista henkilöistä on otettu kesällä 2011 käyttöön otettu eläintenpitokieltorekisteri, joka on Oikeusrekisterikeskuksen omistama ja ylläpitämä rekisteri, joka sisältää tiedot tuomioistuinten määräämistä eläintenpitokielloista. Eläinsuojelulain mukaisille viranomaisille, joihin myös kuntien virkaeläinlääkärit kuuluvat, tulee pääsy rekisteriin tallennettuihin tietoihin Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran tietojärjestelmän kautta. Eläintenpitokieltorekisteristä on yhteys myös Maaseutuvirasto Mavin ylläpitämään sovellukseen, jonka kautta tietoja voidaan käyttää maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnon tehtävien hoitoa varten. Eläinsuojeluvalvonta on valvontakohteelle maksutonta. Eläimelle voidaan kuitenkin järjestää hoitoa tms. omistajan kustannuksella.

Eläinsuojelulain 44§ mukaisista kiiretoimenpiteistä aiheutuvista järjestelyistä on tehty sopimukset Sisä-Savon Löytöeläinsuojan ja Keitele-Pielavesi alueen Löytöeläinsuojan pitäjien kanssa. Sopimuksen mukaisesti Löytöeläinsuoja vastaa Tervon Ympäristöterveyspalvelujen kunnaneläinlääkäreiden sekä terveydensuojeluvalvontaa hoitavien vi-

ranhaltijoiden tekemien eläinsuojelulain 44§:n mukaisten päätösten aiheuttamien kii-reellisten toimenpiteiden suorittamisesta.

14.4 Tukivalvonta

Kunnan valvontaviranomainen ei suorita tukivalvontaan kuuluvia tarkastuksia, mutta hän toimittaa tilatarkastuksistaan tekemistä tarkastuspöytäkirjoista kopiot aluehallinto-virastoon joko kuukausiraporttien yhteydessä tai erikseen.

14.5. Eläinten lääkitsemisen valvonta

Joulukuun alussa 2014 voimaantullut *laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)* on muuttanut eläinten lääkitsemisen toimintaympäristöä. Uuden lainsäädännön mukaan eläinlääkärillä on aikaisempaa laajempi oikeus luovuttaa lääkkeitä tulevan tarpeen va-ralle terveydenhuoltoon kuuluville tiloille. Tämä lisää eläinten karjanomistajien itsensä suorittamaa aloittamien lääkitysten määrää. Toisaalta lainsäädännössä säädetään en-simmäistä kertaa mikrobilääkkeiden käyttöperiaatteista ja edistetään siten mikrobi-lääkkeiden hallittua käyttöä.

Lääkitsemislain mukaisia viranomaisia valvontaviranomaisia ovat Elintarviketurvalli-suusvirasto Evira, aluehallintovirastot sekä kunnaneläinlääkärit aluehallintoviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii *lain eläinten lääkitsemisestä (387/2014)* ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnasta aluehallintoviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa. Aluehallintovirasto voi esteellisyyden välttämiseksi määrätä kunnaneläinlääkäriin suorittamaan näitä tehtäviä toimialueensa ulkopuolella.

15. ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUJEN TOIMEENPANO

15.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Tervon kunnan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue tuottaa eläinlääkintähuollon peruspalvelut niin tuotantoeläimille kuin pieneläimillekin. Sopimus Kuopion kanssa kattaa tuotanto- ja suureläimet. Alueella on runsaasti myös kesäasukkaita, joita myös pyritään palvelemaan, mikäli resurssit sen mahdollistavat. Kunta ei osta eläinlääkintähuollon perus- eikä erikoissairaanhoidon palveluja yksityiseltä toiminnanharjoittajalta. Päivystystä on käsitelty myös kohdissa 10.1 ja 12.

Peruseläinlääkäripalveluihin kuuluu mm.

- Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanotto-tiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvia leikkauksia ovat esimerkiksi nautojen vierasesineleikkaukset ja juoksutusmahaleikkaukset.
- Mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa virka-aikana myös puhelimitse
- Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset
- Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastrotiot sekä koirien kastrotiot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehäijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot.
- Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa aluehallintovirastolta eläinlääkintähuollon määrärahasta.
- Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten.

Arkiaamuina maanantaista perjantaihin eläinlääkäreillä on puhelinvastaanottoaika ajanvarauksia ja neuvontaa varten. Eläinlääkäreillä on mahdollisuus varata ennalta sovitusti koko päivä esim. kerran viikossa taikka muuten säännöllisesti toistuvien väliajoin keskittyä virkatehtävien, terveydenhuoltokäyntien, kiireettömien vaativien leikkausten ym. hoitamiseen, jolloin yhteistoiminta-alueeseen kuuluva lähikunnan eläinlääkäri hoitaa myös hänen alueensa praktiikkatehtävät sekä kiireellisen eläinlääkäriavun antamisen. Tällöin puhelut ohjataan suoraan soitonsiirrolla kyseisenä päivänä praktiikkaa hoitavalle eläinlääkärille. Työparialueina toimivat Suonenjoki ja Rautalampi, Tervo ja Vesanto sekä Keitele ja Pielavesi.

Päiväsaikaan eläinlääkärit vastaavat kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta kukin omalla vastuualueellaan eli kunnittain. Suonenjoen, Rautalammin, Tervon ja Vesannon eläinlääkäreiden kesken kaikki kiireellinen eläinlääkärinapu on keskitetty kulloinkin päivystysvuorossa olevalle eläinlääkärille. Käytäntö vapauttaa muut ajanvarausperusteiseen työhön ja auttaa tehtävien ja työajan suunnittelussa ja hallinnassa.

15.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat naudatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. Alueen tiloista 62% kuuluu Nasevaan ja 100% Sikavaan. Osuuksien laskennassa on otettu huomioon myös Karttulan tilat, joille sopimuksen mukaan tuotetaan terveydenhuollon palvelut. Naseva- ja Sikava-tilojen lukumäärät ja prosenttiosuudet tiloista on esitetty kunnittain liitteessä 6. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa naudatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsiikaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden tulee olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasiikaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen. Mikäli siikaan luovutetaan lääkkeitä esim- kastreerokivun hallintaa varten, tulee Sikava-käynti tehdä 2 kkn välein eli kuusi kertaa vuodessa. Yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit tekevät terveydenhuoltokäynnit ohjelmaan kuuluvilla tiloilla kerran vuodessa. Lisäksi osalla tiloista tehdään säännöllisiä toistuvia tarkastuksia, joissa paneudutaan karjan hedelmällisyyteen, utare-tulehdusongelmiin, ruokintaan ja jalkasairauksiin. Tilojen lukumäärä, eläinmäärät, terveydenhuoltoon liittyneiden tilojen prosentuaalinen osuus sekä resurssitarpeen lasku on tehty Eviran ”Resurssitarpeen kartoitus” –lomakkeelle (liite 10).

15.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kotieläinten ja eläinlääkäriin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Yhteistoiminta-alueella on saatavilla kiireellinen eläinlääkäriapu niin tuotanto- kuin pieneläimille. Kiireellinen eläinlääkäriapu koskee myös alueella tilapäisesti oleskelevien ulkopaikkakuntalaisten, kuten kesäasukkaiden ja lomalaisten eläimiä.

Yhteistoiminta-alue on maantieteellisesti haastava; pitkänomainen ja vesistöjen rikko- ma. Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on, että apua on kaik- kina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista ja 90 prosentissa tapauksista päivystävän eläinlääkäriin matka eläintenpito- paikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Tavoitteiden saavuttamiseksi alueella on kaksi päivystyspiiriä; Pielavesi-Keitele ja Si- sä-Savo. Yhteistoiminta-alueella on priorisoitu eläinlääkäriavun saaminen kohtuulli- selta etäisyydeltä kohtuullisessa ajassa myös päivystysaikana sekä tuotanto- että seura- eläimille, minkä vuoksi tuotanto- ja pieneläinpäivystystä ei ole katsottu tarpeelliseksi eriyttää.

Eläinlääkäreillä on ammattitaitoa, kokemusta sekä motivaatiota hoitaa kiireelliset pieneläimet päivystysaikana.

Niitä pieneläimiä varten, joita ei pystytä tai ehditä sekapäivystyksessä hoitamaan, on talousarvioon mahdollista varata määräraha ns. takapäivystyksen ostamiseksi yksityiseltä ammatinharjoittajalta. Toistaiseksi palvelua ei ole päätetty hankkia. Toistaiseksi yksittäisiä potilaita on saatu lähetettyä jatkohoitoon yksityisiin eläinsairaaloihin tarvittaessa.

Keskitettyä yhteydenpitoa ei yhteistoiminta-alueella ole järjestetty. Päivystyspuhelinjärjestelyt on kuvattu kohdassa 10.1.

15.4 Toimitilat

Vastaanottotilat ovat jokaisessa yhteistoiminta-alueen kunnassa. Tilojen koko, kalusteet ja varustus vaihtelevat keskenään. Osa työvälineistä on eläinlääkäreiden itsensä hankkimaa. Sopimuksen mukaan sijaiset voivat lainata tai käyttää vastaanotolla laitteita, välineitä ja tarvikkeita. Kaikilla vastaanotoilla ei ole sijaisilla mahdollisuutta yöpyä päivystyksen aikaan. Talousarviossa on varattu määräraha laitteiden hankintaan ja korjauksiin. Kuntayhtymien hankkimat vastaanottojen kalusteet ja laitteet siirtyivät siirtosopimuksen mukaisesti vastikkeetta Tervon kunnan omistukseen 1.1.2012.

15.5 Laboratoriopalvelut

Vastaanotoilla on mahdollisuus viljellä maitonäytteitä. Muutamilla vastaanotoilla on myös mahdollisuus tehdä perusanalyysjä veri- tai seeruminäytteistä. Tuottajat lähettävät maitonäytteitä myös maitoalan laitosten omiin laboratorioihin.

Näytteitä voidaan lähettää perusterveydenhuollon näytekuljetusten yhteydessä terveysasemien kautta Itellan kuriiripalveluna Savo-Karjalan ympäristötutkimuksen laboratorioon sekä Eviran Kuopion toimipisteeseen. Kalanäytteet tautivastustusohjelmien taikka taudinsyyselvitystä varten toimijat huolehtivat itse Eviran laboratorioon. Tartuntavaarallisten näytteiden lähetyksessä noudatetaan Eviran ja Itellan pakkaus- ja lähetysohjeita huomioiden eläinlajikohtaiset lähetysohjeet:

(<http://www.itella.fi/hinnatjaohjeet/lahettaminen/pakkaamisohjeet.html>; katso myös Liite 8 ja 9).

Pakottavista syistä, ellei kuljetusta muuten voida järjestää, näytteitä viedään itse taikka eläinten omistaja/toimija vie näytteet Kuopion Eviraan. Muihin Eviran toimipaikkoihin näytteet lähetetään matkahuollon kautta. Ongelmana on useimmilla paikkakunnilla linja-autovuorojen vähyys ja huonot jatkoyhteydet, mistä voi koitua haittaa näytteiden säilyvyydelle. Ääritapauksissa turvaudutaan erilliseen kuriiripalveluun tai taksikuljetukseen.

Eläinlääkärit lähettävät veri-, seerumi-, erite- ym näytteitä eläinlääketieteelliseen analytiikkaan erikoistuneisiin laboratorioihin, joita toimii esim. Kuopiossa, Tampereella ja Helsingissä. Vastaukset on mahdollista saada sähköpostiin.

16. OHJAUS, LAATU SEURANTA JA RAPORTOINTI

16.1 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

Kunnan tulee toimittaa ensimmäinen eläinlääkäripalveluja sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa koskeva suunnitelmansa aluehallintovirastolle 1.11.2011 mennessä ja sen jälkeen aina, kun suunnitelmaa on tarkistettu, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Kunnan tulee arvioida suunnitelmansa toteutumista ensimmäisen kerran vuoden 2013 alussa ja sen jälkeen aina toimintavuoden päätyttyä ja laatia siitä arviointiraportti. Toteutumisen arviointiraportti viedään ympäristöterveyslautakunnan käsiteltäväksi. Hyväksytty raportti lähetetään aluehallintovirastolle viraston laatiman aikataulun mukaan.

16.2 Valitusten käsittely

Asiakasvalituksia tulee ympäristöterveysjohtajan tietoon joko niin, että asiakkaat ottavat suoraan yhteyttä yksikön johtajaan, praktikkoeläinlääkäriä kautta taikka kunnan muun viranhaltijan kautta. Jos kantelua ei haluta tehdä kirjallisena, myös käsittely on suullinen ja tapahtuu ympäristöterveysjohtajan toimesta. Kirjallinen kantelu, mikäli se koskee eläinlääkäriä ammattitaidon arvostelua, työskentelyä tai muuta hänen toimintaansa, ohjataan pääsääntöisesti aluehallintovirastolle.

Rahallinen korvausvaatimus, mikäli se ylittää kahden tuhannen (2000 €) euron rajan, viedään ympäristöterveyslautakunnan käsittelyyn. Eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnalta pyydetään lausunto, mikäli ei paikallistasolla voida arvioida mahdollista taitovirhettä ja sen vakavuutta sekä korvausvelvollisuutta.

Tervon kunnalla vastuuvakuutus tulee kattamaan myös ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen. Korvauksen yläraja on yksi (1) miljoona euroa.

16.3 Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta

Jokaisen viranhaltijan tulee omassa valvontakohteessaan huolehtia annettujen määräysten noudattamisen valvonnasta, sekä saattaa tarvittaessa ylempien viranhaltijoiden tietoon, mikäli määräyksiä tai korjaavia toimenpiteitä ei toteuteta ilman perusteltua syytä. Tarvittaessa käytetään ankarampia hallinnollisia pakkokeinoja, jolloin asia menee lautakuntakäsittelyyn.

16.4 Toiminnan kehittäminen

Koska yhteistoiminta-alue on aloittanut toimintansa v. 2012 alussa, on ensimmäiset tiedot ja tilastot saatavilla vasta v. 2013 alusta. Asiakaspalautteet ja valitukset tallennetaan. Muusta tiedonkeruusta on lisäksi kohdassa 16.5. *Seuranta ja raportointi*. On myös mahdollista organisoida rajoitettu asiakaskysely käyttäen apuna meijerien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä toimistotyöntekijän työpanosta.

V. 2014 on aloitettu yhteistoiminta-alueen eläinlääkintähuollon yhtenäisten käytäntöjen, raportoinnin ja hyvien työtapojen suunnittelu ja kehittäminen ja tätä pyritään jatkamaan ja toteuttamaan käytännössä.

Eläinlääkärien ajankäytön hallinnan kehittämistä on kuvattu luvuissa 10.1 ja 15.1.

16.5 Seuranta ja raportointi

Elintarvikevalvonnan raportointi tapahtuu kuti –järjestelmän kautta. Ympäristöterveysjohtaja pyytää tammikuussa eläinlääkäreitä toimittamaan tiedot edelliseltä vuodelta tiettyyn päivämäärään mennessä. Tiedot liitetään yhteen muun elintarvikevalvonnan valvontatietojen kanssa. Toteuman arviointi tehdään yhdessä terveysvalvonnan kanssa, ja arviointi toimitetaan lautakunnan käsittelyn jälkeen Aluehallintovirastolle annetun aikataulun mukaisesti.

Eläinlääkintähuoltosuunnitelman mukaisen suunnitelmallisen valvonnan toteutuma saadaan valvontaeläinlääkäriin pitämästä tilastosta. Samasta tilastosta saadaan myös suunnittelemattoman valvonnan toteumat. Eläinlääkäreiden tekemistä sairasmatoista ja pieneläinten käynnistä vastaanotoilla sekä arkena että päivystysaikana saadaan jatkossa entistä tarkemmat ajantasaiset tiedot Provetin Yhtymäraportointi-ohjelman myötä. Lisäksi eläinlääkärit raportoivat tekemänsä terveydenhuoltokäynnit kolmannesvuosittain.

Sijaisilta tullaan edellyttämään tiedot kirjallisina tai sähköisessä muodossa välittömästi sijaisuuden loputtua, elleivät he käytä kunnan tietokoneita ja ohjelmia, jolloin tiedot saadaan suoraan ohjelmistoista

Kukin viranhaltija huolehtii itse omasta viranomaistoiminnan raportoinnistaan aluehallintovirastoon, Evira:an sekä muille viranomaisille. Sijaiset ohjeistetaan toimimaan edellä esitetyllä tavalla. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota, hoitaa toimistotyöntekijä. Laskutuksessa käytetään aluehallintoviraston lomakkeita. Kuopion kaupungille raportoidaan Karttulan osalta ostopalvelusopimuksen mukaisesti. Raportoinnista huolehtii ympäristöterveysjohtaja.

Eläinlääkintähuollon valtakunnalliset painopistealueet kunnissa v. 2018

Valtakunnallisen valvontasuunnitelman ne painopisteet, jotka koskevat myös kuntaa:

Yhteiset:

Elvi:n käyttöönotto

➔ toteutetaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan huomioiden ohjeistus

Eläimistä saatavat sivutuotteet:

Sivutuotteiden sisämarkkinakaupan valvonta.

Eläinten lääkitseminen:

Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano

➔ terveydenhuoltokäynneillä otetaan yhdeksi painopistealueeksi uusien lääkeluovutuskäytäntöjen tarpeen arviointi tilakohtaisesti

Eläinten hyvinvointi:

Uudistetun eläinsuojelulain toimeenpano

➔ toteutetaan tarkoituksenmukaisesti huomioiden mahdolliset soveltamisohjeet